

Slutrapport

Politisk referensgrupp för förnyande av
klientavgiftslagstiftning inom socialvården på Åland

Dnr: ÅLR 2022/3413

Datum: 1.3.2023

PB 1060, AX-22111 Mariehamn

registrator@regeringen.ax

+358 18 25 000

www.regeringen.ax

Till Ålands landskapsregering

Ålands landskapsregering beslöt den 13 maj 2022 att för tiden 13.5.2022–31.12.2022 utse en politisk referensgrupp med ansvar för att ge politisk återkoppling till social- och miljöavdelningen i det pågående arbetet med förnyad klientavgiftslagstiftning¹. Arbetsgruppens sammansättning har senare ändrats i och med att både Ålands framtid och Hållbart initiativ har lämnat regeringssamarbetet. Gruppens mandatperiod förlängdes till och med 31.3.2023, för att arbetet med att bedöma konsekvenserna av de föreslagna skulle hinnas med.

Den politiska referensgruppen har bestått av följande ordinarie medlemmar:

Annette Holmberg-Jansson, minister (MSÅ), ordförande

Anna Holmström (ÅC)

Christina von Hertzen (MSÅ) (14.10-7.12.2022)

Jan Salmén (ÅC) (från och med 14.10.2022)

Wille Valve (MSÅ)

Mia Schütten (MSÅ) (från och med 7.12.2022)

Michael Von Beetzen (OBS)

Marina Karlsson (OBS) (från och med 14.10.2022)

Carola Sjöblom (HI) (till och med 14.10.2022)

Gunnar Granlund (ÅF) (till och med 18.8.2022)

Den politiska referensgruppen har biståtts av följande sakkunniga tjänstemän:

Minna Hellström, Ålands kommunförbund

Evelina Grandell Rosenlund, Mariehamns stad

Andrea Björnhuvud, Kommunernas socialtjänst

Susanne Broman, specialsakkunnig och referensgruppens sekreterare

Gruppen har under tiden 13.5.2022–1.3.2023 haft sammanlagt 8 möten.

Gruppen har slutfört sitt uppdrag per den 1.3.2023 och överlämnar härmed sin slutrapport till landskapsregeringen.

Annette Holmberg-Jansson, minister
Ordförande

Susanne Broman, specialsakkunnig
Sekreterare

Anna Holmström

Jan Salmén

¹ <https://www.regeringen.ax/sites/www.regeringen.ax/files/attachments/protocol/nr40-2021-enskild-s2.pdf>

Wille Valve

Mia Schütten

Michael Von Beetzen

Marina Karlsson

Andrea Björnhuvud

Minna Hellström

Evelina Grandell Rosenlund

Innehåll

1. Uppdraget.....	4
2. Gällande klientavgiftslagstiftning samt behov av utveckling	4
2.1. Nuvarande klientavgiftslagstiftning.....	4
2.2. Beskrivning av utmaningar och problem med nuvarande klientavgiftslagstiftning	5
3. Aktuella frågeställningar	7
3.1. Avgift för tjänster under närståendevårdares ledighet.....	7
3.2. Avgift för tjänster under ledighet för personer som vårdar en anhörig eller närstående	8
3.3. Avgiftsfria hälsoundersökningar för närståendevårdare	8
3.4. Kalkylerad inkomst av skog.....	8
3.5. Avgift för hemservice.....	9
3.6. Avgift för serviceboende med heldygnsomsorg	9
3.7. Avgift för övrig boendeservice	10
3.8. Avgift för institutionsvård	10
3.9. Övergång från folkpensionsindex till åländskt konsumentprisindex	10
3.10. Avgift för oanvänd service	12
4. Politiska referensgruppens förslag.....	13
4.1. Ändringar i landskapslag (2022:91) om klientavgifter inom socialvården	14
4.2. Konsekvensbedömning av föreslagna ändringar i landskapslag om klientavgifter inom socialvården	14
4.2.1. Avgiftsfri socialservice.....	15
4.2.2. Kalkylerad inkomst av skog	16
4.2.3. Avgift för fortlöpande och regelbunden hemservice.....	17
4.2.4. Avgift för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg	19
4.2.5. Avgift för långvarig institutionsvård	27
4.2.6. Avgift för långvarig familjevård.....	29
4.3. Återstående arbete med klientavgiftslagstiftningen.....	29
4.3.1. Frågor som tangerar hälso- och sjukvård	29
4.3.2. Utveckling inom socialvårdsområdet	30
5. Sammanfattning	32
Bilaga: Modellberäkningar	34

1. Uppdraget

I regeringsprogrammet *Tillsammans för Åland* står det att klientavgiftslagen ska förnyas eller revideras för att utjämna och lindra ekonomiska orättvisor i hur avgifter uppbärs på olika omsorgsnivåer.²

I landskapsregeringens budget för år 2022 framgår att arbetet med att förnya klientavgiftslagstiftningen ska fortsätta och i budget för år 2023 nämns som målsättning att steg 2 av arbetet ska slutföras. I stället för en arbetsgrupp, som nämns i budgeten för år 2022, valde landskapsregeringen att tillsätta en politisk referensgrupp, stödd av några sakkunniga tjänstemän³.

Den politiska referensgruppens uppdrag har baserats och byggt vidare på det arbete med klientavgiftslagstiftningen som inleddes år 2021, genom att landskapsregeringen tillsatte en arbetsgrupp med uppgift att se över och komma med förslag till ny eller reviderad klientavgiftslag. Arbetsgruppen slutförde sitt uppdrag och lämnade sin slutrapport⁴, 13.12.2021. På basen av slutrapporten utarbetades ett underlag till utkast till landskapslag om klientavgifter inom socialvården, vilket överlämnades till lagtinget 31.1.2022.⁵

Den politiska referensgruppen har även beaktat regeringsprogrammets skrivning om ökat stöd till närståendevårdare. I regeringsprogrammet nämns att en utredning ser över hur stödet kan ökas och hur närståendevårdarna kan ges möjligheter till mer flexibel avlastning⁶.

2. Gällande klientavgiftslagstiftning samt behov av utveckling

2.1. Nuvarande klientavgiftslagstiftning

Lagtinget beslöt 14 november 2022 anta en landskapslag om klientavgifter inom socialvården⁷. Landskapslag om klientavgifter inom socialvården (ÅFS 2022:91)⁸ trädde i kraft 1.1.2023. Genom landskapslagen upphörde tillämpningen av den tidigare blankettlagstiftningen, vilken var komplicerad och otydlig och därmed svår att tillämpa.

Genom antagandet av landskapslagen är rättsläget gällande klientavgifter inom socialvården tydligare än tidigare. Samtliga bestämmelser finns på lagnivå, jämfört med tidigare blankettlagstiftning vilken innehöll bestämmelser både på lag- och förordningsnivå. Landskapslagen motsvarar i stort det rättsläge som rådde

---

² Regeringsprogram *Tillsammans för Åland*, M 1/2019–2020, s. 9.

³ <https://www.regeringen.ax/sites/default/files/attachments/protocol/nr10-2022-enskild-s2.pdf>

⁴ <https://www.regeringen.ax/sites/www.regeringen.ax/files/attachments/protocol/nr40-2021-enskild-s2.pdf>

⁵ <https://www.regeringen.ax/sites/default/files/attachments/protocol/nr2-2022-enskild-s2.pdf>

⁶ Regeringsprogram *Tillsammans för Åland*, M 1/2019–2020, s. 10.

⁷ <https://www.lagtinget.ax/dokument/lagtingets-beslut-502022-53075>

⁸ https://www.regeringen.ax/sites/default/files/attachments/law/afs2022_Nr91.pdf

innan lagen antogs. De ändringar som den nya landskapslagen innebär är få, varav de ändringar som bedömts ha störst konsekvenser är sänkt belopp för avgiftstaket inom socialvården, övergången till åländskt konsumentprisindex från folkpensionsindex, möjligheten att, i vissa fall, ta ut en avgift för oanvänd service för en kortvarig vårdplats eller en kortvarig boendeserviceplats samt beaktandet av vissa fortlöpande och återkommande inkomster som grund för avgiften för hemservice, långvarig institutionsvård och långvarig familjevård.

2.2. Beskrivning av utmaningar och problem med nuvarande klientavgiftslagstiftning

Den arbetsgrupp som under år 2021 utarbetade underlag till landskapslagen om klientavgifter inom socialvården (nedan arbetsgruppen), föreslog att klientavgiftslagstiftningen revideras i flera steg eftersom arbetet är omfattande och även påverkas av pågående lagstiftningsreformer i riket. Antagandet av den nya landskapslagen utgör steg 1 i arbetet med att förnya klientavgiftslagstiftningen. Arbetsgruppen lyfte dock även flera problem med nuvarande rättsläge, det vill säga problem som inte åtgärdats genom antagandet av nämnda landskapslag.

Det nuvarande rättsförhållandet är osäkert till vissa delar, exempelvis eftersom avgiften för boendeservice inte är närmare reglerad i lag. Detta innebär att avgiften för långvarigt serviceboende med heldygnsvård, vilken berör relativt många klienter, inte är närmare reglerad i nuvarande klientavgiftslag. Även avgiften för hemservice upplevs som problematisk. Nuvarande lagstiftning möjliggör stora skillnader i hur kommunerna och kommunalförbunden fastställer avgift för serviceboende med heldygnsvård och till viss del även avgift för hemservice. Detta leder i praktiken till att klienter försätts i en ojämlig situation.

Kommunerna har möjlighet att själva fastställa avgiften för långvarigt serviceboende med heldygnsvård, dock utgående från 3 och 4 §§ i klientavgiftslagen. I 3 § stadgas att en avgift (serviceavgift) får uppbäras hos den som använder servicen, om inte något annat stadgas genom lag. Avgiften får uppbäras enligt användarens betalningsförmåga. I 4 § stadgas att den avgift som tas ut för servicen får vara högst lika stor som kostnaderna för serviceproduktionen.

Definitionen av vad som kan ingå i kommunernas kostnader för serviceproduktion upplevs som otydlig och kan variera mellan kommunerna. Vissa kommuner har fastställt en högsta avgift per månad för servicen, vilket framgår av kommunernas avgiftstaxor. Exempelvis Mariehamns stad har en fastställd högsta avgift för serviceboende med heldygnsvård om 5 617,80 euro per månad⁹ och Lemlands kommun har en fastställd högsta avgift för hemservice om 6000 euro per månad¹⁰.

Eftersom avgiften för serviceboende med heldygnsvård kan bestå av flera olika delar, kan helhetsavgiften bli oskäligt hög för klienten. Det har framkommit att det finns skillnader mellan kommunerna och kommunalförbunden när det gäller tillämpning av gällande klientavgiftslagstiftning och problematiken kring

---

9

<https://www.mariehamn.ax/sites/default/files/attachments/guidedocument/%C3%84ldreomsorgens%20klientavgifter%202023%2010.01.2023.pdf>

¹⁰ https://www.lemland.ax/sites/www.lemland.ax/files/attachments/page/boendeservicetaxa_2023.pdf

lämplig avgiftsnivå i relation till servicenivån har lyfts. Det upplevs som svårt för kommunerna att hitta en bra nivå på avgifterna i relation till servicen, gällande de serviceformer som inte närmare regleras i lagstiftningen. I arbetsgruppen (2021) fördes fram att det förekommer situationer när det är mera ekonomiskt fördelaktigt för klienten med institutionsvård, framom boendeservice med heldygnsomsorg.

Den nya omfattande socialvårdslagstiftningen som trädde i kraft 1.1.2021 innebär större krav på bland annat tidiga och förebyggande åtgärder i stället för sena dyra åtgärder, och klientavgiftslagstiftningen bör stöda den här omläggningen. Klientavgiftslagstiftningen kan i nuläget, i värsta fall, göra det mer förmånligt för klienten att erhålla institutionsvård än socialvård inom öppenvården. Lagstiftningens syfte om tidiga och lätta serviceformer framom institutionsvård motverkas av att avgiften för serviceboende med heldygnsomsorg kan bli oskäligt hög. Den politiska referensgrupper konstaterar att klientavgifterna i nuläget inte i tillräcklig grad stöder användningen av service inom öppenvården framom institutionsvård, samt att avgifter för den service som ges i klientens eget hem kan bli oskäligt hög beroende på hur omfattande servicebehov och behov av stödtjänster klienten har.

Det finns också en otydlighet när det gäller vilka inkomster som ska beaktas och vilka avdrag som ska göras från de inkomster som utgör grund för avgifter. Detta leder till ojämlikhet mellan kommunerna, då vissa kommuner exempelvis inte räknar med vårdbidrag som inkomst vid fastställande av klientavgift inom boendeservice med heldygnsomsorg, medan andra kommuner gör det.

Avgiften för institutionsvård har ansetts vara för hög. I arbetet med steg 1 har lyfts att procentsatsen som avgiften för institutionsvård baserar sig på borde sänkas, samt att minimibeloppet för personligt bruk för institutionsvård borde höjas¹¹.

Den politiska referensgruppen har även diskuterat problematiken kring att närståendevårdare på Åland år 2022 var i en sämre ställning än närståendevårdare i riket i och med att avgift för nämnda hälsoundersökning på Åland togs ut utgående från ÅHS fastställda patientavgifter, medan hälsoundersökning i riket var avgiftsfri i enlighet med 5 § 1 punkten i den tidigare klientavgiftslagen (vilken i riket gäller både socialvård och hälso- och sjukvård). Den tidigare blankettlagstiftningen tillämpades inte på Åland till den del den avsåg hälso- och sjukvård, vilket försatte åländska närståendevårdare i en sämre ställning. Möjligheten till undersökning av närståendevårdares välmående och hälsa är viktig för att närståendevårdaren ska orka med sitt uppdrag och för att närståendevården ska vara av god kvalitet. Genom undersökningar av välmående och hälsa kan man i förebyggande syfte ingripa i sådant som kan utgöra risk för uppdraget som närståendevårdare. Möjligheten till avgiftsfri hälsoundersökning kan i viss mån även tänkas höja närståendevårdarens motivation för uppdraget.

Ålands kommunförbund har i sitt yttrande 5.3.2021¹², gällande de förslagna lagarna genom vilka ändringarna i rikets klientavgiftslag och -förordning förhindrades att träda i kraft, påtalat att en anpassning motsvarande den ändring som trädde i kraft i riket snarast bör beredas på Åland eftersom många av de sakfrågor som behandlades i samband med rikets uppdaterade lagstiftning även behöver klargöras för Ålands del. Som exempel nämndes avgiftstaket.

---

¹¹ Framgår av det yttrande som Mariehamns äldreråd lämnade gällande underlag till utkast till landskapslag om klientavgifter inom socialvården.

¹² <https://www.kommunforbundet.ax/alands-kommunforbund/remisser>

Förhållandet mellan klientavgifter inom socialvården och patientavgifter inom hälso- och sjukvården, vilka i nuläget är helt separata, kan vara utmanande. Som exempel kan nämnas ÅHS högkostnadsskydd och socialvårdens separata avgiftstak, avgift för hemvård och avgift för vård dag.

Avgifterna för de tjänster som Ålands hälso- och sjukvård (ÅHS) ger sina patienter inom hälso- och sjukvården regleras i landskapslag (ÅFS 2007:23) om grunderna för avgifter till Ålands hälso- och sjukvård (samt ändringar i landskapslagen genom ÅFS 2007:78, ÅFS 2009:67 och ÅFS 2011:82). Patientavgifterna är avdragbara i kommunalbeskattningen och väldigt många patientavgifter ingår i hälso- och sjukvårdens högkostnadsskydd, i jämförelse med att endast några få avgifter inom socialvården kan dras av i kommunalbeskattningen samt ingår i socialvårdens avgiftstak.

3. Aktuella frågeställningar

Det huvudsakliga syftet med arbetet i steg 2 har varit att se över möjligheten till utjämning av ekonomiska orättvisor i hur avgifter uppbärs på olika omsorgsnivåer, det vill säga det som framgår i regeringsprogrammet, samt att bedöma hur man genom ändringar av klientavgifterna kunde utöka stödet till närståendevårdare och andra som vårdar en anhörig.

Den politiska referensgruppen konstaterar att lagstiftningen gällande klientavgifter inom socialvården och avsaknaden av närmare bestämmelser om avgift för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, möjliggör stora skillnader i kommuners och kommunalförbunds avgifter för denna serviceform. Lagen innehåller bestämmelser om avgift för hemservice, men bestämmelsen möjliggör skillnader mellan kommuners och kommunalförbunds avgifter för hemservice och bestämmelsen möjliggör ett avgiftsuttag vilket inte tillräckligt tydligt avspeglar den faktiska serviceanvändningen.

3.1. Avgift för tjänster under närståendevårdarens ledighet

Enligt huvudregeln kan kommunerna för tjänster som tillhandahålls som stöd för närståendevård ta ut samma avgifter som även i övrigt tas ut för socialvårdstjänster. Kommunerna kan också nedsätta eller låta bli att ta ut klientavgifter för tjänster till klienter inom stödet för närståendevård, till exempel för hemservice eller kortvarig institutionsvård.

I klientavgiftslagens 10 § föreskrivs särskilt om avgifter för tjänster under närståendevårdarens lagstadgade ledighet. Lagen innehåller en högsta avgift, i nuläget 11,60 euro per dag, som kommunerna kan ta ut. Dock är lagstiftningen inte tvingande och kommunerna kan fritt välja att inte ta ut någon avgift för tjänster som tillhandahålls under närståendevårdarens ledighet.

Det uppdrag som närståendevårdare och andra som vårdar en anhörig eller närstående är väldigt viktigt, också med tanke på kostnadsutvecklingen inom den kommunala äldreomsorgen. I den *utredning om äldres roll i ekonomin på Åland, nu och i framtiden*, som Åbo Akademi har utfört på uppdrag av landskapsregeringen framgår att kostnaderna för kommunal äldreomsorg samt kostnaderna för hälso- och

sjukvårdstjänster till äldre kommer att öka betydligt, utgående från nuvarande lagstiftning, organiseringsstruktur med mera¹³.

3.2. Avgift för tjänster under ledighet för personer som vårdar en anhörig eller närstående

I enlighet med 28 § 1 mom. i [landskapslag \(2020:12\) om socialvård](#), kan kommunen ordna lediga dagar och rekreationsledighet som är kortare än ett dygn för en person som utan avtal om närståendevård dagligen är bunden av vård eller omsorg om en anhörig eller närstående. Kommunen ska se till att vården ordnas under vårdarens fritid.

Enligt 10 § i klientavgiftslagen ska klientavgiften för service som ordnas under närståendevårdarens, i socialvårdslagen avsedda, ledighet fastställas på samma grunder som ledighet som ordnas i enlighet med lagen om stöd för närståendevårdare, dvs. avgiften kan fastställas till högst 11,60 euro per ledigt dygn.

3.3. Avgiftsfria hälsoundersökningar för närståendevårdare

Parallellt med arbetet i referensgruppen under år 2022 sågs patientavgifterna inom ÅHS över. Eftersom referensgruppen ser införandet av avgiftsfria hälsoundersökningar för närståendevårdare som ett viktigt led i att stöda närståendevårdare i sitt uppdrag, beslöt gruppen att ge den arbetsgrupp som under år 2022 arbetade med att se över patientavgifterna i uppdrag att se över möjligheten att vidta nödvändiga åtgärder, och genom ändring i lagstiftningen (landskapslag (2007:23) om grunderna för avgifter till Ålands hälso- och sjukvård) och handboken för patientavgifter, erbjuda avgiftsfria undersökningar av närståendevårdares välmående och hälsa.

Referensgruppen konstaterar att detta sedermera har förverkligats, enligt förslag i gruppens slutrapport¹⁴ samt genom ändring i Ålands hälso- och sjukvårds handbok för patientavgifter från och med 1.1.2023¹⁵.

3.4. Kalkylerad inkomst av skog

Inkomster av engångsnatur och kalkylerade inkomster beaktas inte i gällande klientavgiftslag; med undantag för inkomster av skog. I nuläget kan kalkylerad inkomst av skog beaktas när avgiften för hemservice, långvarig institutionsvård samt långvarig familjevård fastställs (enligt 18 och 21 §§).

Beaktandet av kalkylerad inkomst innebär administrativt merarbete för kommuner och kommunalförbund och leder till att tillämpningen av lagen blir svårare. Landskapsregeringen begärde i januari 2023 uppgifter från utvalda kommuner och berörda kommunalförbund gällande hur kalkylerad inkomst av skog beaktas när

---

¹³

<https://www.regeringen.ax/sites/default/files/attachments/article/Utredning%20om%20C3%A4ldres%20roll%20i%20ekonomi%202022.pdf>

¹⁴ <https://www.regeringen.ax/sites/default/files/attachments/protocol/nr15-2022-enskild-s1.pdf>

¹⁵ https://www.regeringen.ax/sites/default/files/attachments/protocol/nr20-2022-enskild-S1_0.pdf

avgiften för hemservice, långvarig institutionsvård samt långvarig familjevård fastställs. Svaren visade att de tillfrågade kommunerna och kommunalförbunden¹⁶ i nuläget inte beaktar kalkylerad inkomst av skog.

3.5. Avgift för hemservice

Det har framkommit i arbetsgruppen att äldre kan ha mycket kostnader och att det finns risk att äldre personer får oskäligt höga klientavgifter inom hemservicen. Även avgift för hemservice till barnfamiljer har konstaterats problematisk eftersom familjer kan välja bort servicen, trots behov, på grund av hög avgift.

Avgifterna för hemservice varierar för närvarande mycket mellan kommunerna och KST, vilket leder till ojämlikhet för klienter. I avgiftskategorierna har avgiftssatserna i allmänhet bestämts enligt vissa kategorier av besöksantal som bestämts av kommunen/KST. Kommunerna och KST har 3–5 vårdkategorier och dessa baserar sig endera på besök per vecka, timmar per vecka eller timmar per månad. KST och 11 av kommunerna har 3 kategorier baserat på antal besök per vecka, 2 kommuner har 5 kategorier baserat på antal timmar per månad, 2 kommuner har 4 kategorier baserat på antal besök per vecka och 1 kommun har 3 kategorier baserat på antal timmar per vecka. Bland de kommuner (inkl. KST) som har 3 kategorier baserat på antal besök per vecka varierar även de fastställda betalningsprocenttalen mellan kommunerna.

När det gäller hemservice för barnfamiljer tillämpas egna avgiftsgrunder i och med att KST har en skild avgift för hemservice för barnfamiljer. För tillfällig hemservice till barnfamiljer är separata avgifter fastställda och för regelbunden hemservice till barnfamiljer följer avgiften hemservice till andra klienter än barnfamiljer. Dock är hjälp som ges som stödåtgärd inom barnskyddet avgiftsfri för familjerna och av familjer som får utkomststöd tas inte ut någon avgift.

Avgiften för hemservice är även problematisk eftersom den i vissa kommuner kan innefatta även stödtjänster. Stödtjänster kan ingå i hemserviceavgiften för de klienter som har ett mycket omfattande servicebehov. Även avgiften för tillfällig hemservice varierar mellan kommunerna och kommunalförbunden.

3.6. Avgift för serviceboende med heldygnsomsorg

Det saknas närmare bestämmelser om avgift för serviceboende med heldygnsomsorg, vilken nämns i 21 § i landskapslag (2020:12) om socialvård. Referensgruppen har tagit del av underlag med statistik över antal klienter samt kommunernas och kommunalförbundens olika avgifter för serviceformen. Det är betydligt flera klienter som omfattas av serviceboende med heldygnsomsorg än exempelvis klienter med vanligt serviceboende, och därför behöver arbetet med att föreslå ändringar gällande serviceboende med heldygnsomsorg prioriteras i steg 2.

---

¹⁶ Mariehamns stad, Sunds kommun, Föglö kommun och Kommunernas socialtjänst besvarade enkäten. Oasen boende- och vårdcenter inkom inte med svar.

3.7. Avgift för övrig boendeservice

Det saknas närmare bestämmelser om avgift för boendeservice, enligt 21 § i landskapslag (2020:12) om socialvård, i nuvarande klientavgiftslag. Enligt bestämmelsen ska boendeservice ordnas för personer som av särskild orsak behöver hjälp eller stöd i boendet eller med att ordna boende. Service som tillhandahålls hemma prioriteras i förhållande till service som förutsätter flytt och inkluderar både boende och service. Bestämmelsen omfattar olika typer av boendeformer, exempelvis serviceboende och stödboende. Det saknas statistik över antal klienter med olika typer av boendeservice, förutom klienter med serviceboende och klienter med serviceboende med heldygnssorg. Antalet klienter inom vanligt serviceboende var år 2021 totalt 37¹⁷.

I praktiken torde serviceboende vara den vanligaste boendeserviceformen. Serviceboende är en boendeform avsedd för personer som behöver kontinuerlig hjälp men som inte är i behov av hjälp dygnet runt eller av institutionsvård. Serviceboende kan exempelvis ordnas i vanliga bostäder eller i anslutning till ett servicehus. Klienten förfogar över en egen bostad och har tillgång till tjänster som anknyter till boendet. Serviceboendet omfattar både bostaden och tjänsterna som anknyter till boendet (stödtjänster).

Referensgruppen anser att avgiften för boendeservice bör utredas närmare i nästa steg av arbetet med att förnya klientavgiftslagen.

3.8. Avgift för institutionsvård

Avsikten har inte huvudsakligen varit att göra ändringar gällande institutionsvårdsavgiften i steg 2. Dock föreslår referensgruppen vissa ändringar i avgiften för institutionsvård.

I arbetet med steg 1, när bland andra kommuner, äldreråd samt föreningar, hade möjlighet att lämna synpunkter på utkast till underlag till lagförslag, lämnade Mariehamns äldreråd önskemål om att minimibeloppet för personligt bruk för klienter inom institutionsvård borde höjas. I nuläget är beloppet 112 euro per kalendermånad, vilket har ansetts vara ett för lågt belopp. Referensgruppen har beaktat detta och önskar höja minimibeloppet för personligt bruk inom institutionsvård till 150 euro per månad. Dessutom har gruppen diskuterat ändringar i de inkomster som utgör grunden för avgiften samt ändring gällande de avdrag från inkomsterna som ska göras, i syfte att sänka avgiften i viss grad utan att ändra på den procentsats som tas ut på basen av klientens inkomster.

3.9. Övergång från folkpensionsindex till åländskt konsumentprisindex

I och med att landskapslagen om klientavgifter inom socialvården trädde i kraft, skedde en ändring så att de belopp i lagen som kopplar till avgifter och till avgiftstaket är åländsk behörighet justeras med

---

¹⁷ Källa: ÅSUB, socialväsande.

konsumentprisindex för Åland. Anledningen till ändringen är att det åländska konsumentprisindexet bättre motsvarar förändringen i kostnadsnivåerna på Åland. De indexjusteringar som kopplar till inkomster eller medel som en person ska ha till sitt förfogande, justeras fortsättningsvis enligt arbetspensionsindexet eftersom arbetspensionsskyddet för arbetstagare är delad behörighet mellan Åland och Finland i enlighet med 18 § 2a) och 29 § 3) självstyrelselagen (1991:71) för landskapet Åland.

Då konsekvensbedömningen för steg 1 av klientavgiftslagen bereddes hade man inte någon aning om den starka inflation som skulle drabba världen och som råder nu. Social- och miljöutskottet konstaterade i sitt utlåtande då landskapslag (2022:91) om klientavgifter behandlades att justeringen av avgifterna enligt konsumentprisindex för Åland kan innebära att avgifterna ökar mer än på fastlandet. Detta är möjligt, men det är även möjligt att de ökar mindre i framtiden än på fastlandet. Det beror på hur indexet utvecklas, vilket är svårt att förutspå. Fördelen med det åländska indexet är att det bättre avspeglar just den åländska prisutvecklingen. Nackdelen är att pensionerna inte justeras med samma index utan är kopplade till indextal som justeras enligt prisutvecklingen på fastlandet och klientavgiftslagen gäller till stor del de äldre i samhället. Detta kan leda till att avgifterna och pensionerna utvecklas i olika riktningar.

Hittills har folkpensionsindexet och det åländska konsumentprisindexet utvecklats ungefär på samma sätt. Senaste publicerade indextal är från december 2022 och då låg levnadskostnadsindexet som folkpensionsindexet bestäms utifrån på 9,1 procent i Finland och det åländska konsumentprisindexet på 9,8 procent. Oavsett vilket index man väljer att justera avgifterna med, så kommer indexhöjningen att vara historiskt hög på grund av inflationen.

Indexhöjning kan leda till höjda avgifter för klienterna och samtidigt större inkomster för kommunerna. Samtidigt kan indexhöjningen av inkomstgränserna i avgift för hemservice, 20 §, leda till lägre avgift för klienterna på grund av att den överskridande delen blir lägre då betalningsprocenttalen inte justeras och höjs. Detta förutsatt att klientens bruttoinkomst inte höjs. Höjningarna i euro har hittills varit små, men eftersom den allmänna prisutvecklingen snabbt stigit kommer indexhöjningarna att vara betydande då de justeras första gången enligt den nya lagen i oktober 2023. De belopp som i Finland höjdes från början av året 2023 med folkpensionsindex höjdes med 7,8 procent (en del steg delvis redan från 1 augusti 2022 med 3,5 procent) och t.ex. utkomststödets grunddelar, som fastställs enligt ändring i det konsumentprisindex för Åland som ägde rum under det föregående kalenderåret, höjdes med 6,6 procent.

Enligt ÅSUB:s Ekonomisk översikt hösten 2022 beräknade man att den genomsnittliga inflationen skulle sjunka till ca 4 procent år 2023 på Åland och Finlands bank har gjort en prognos i december 2022 att inflationen skulle sjunka till ca 5 procent under 2023, för att sedan sjunka ytterligare till kring 2 procent 2024–2025.

För att tillfälliga variationer i enskilda månaders indextal inte ska påverka justeringen av avgifterna, så används hela årets medeltal då de nya indexjusterade beloppen bestäms. I klientavgiftslagen bestäms att indexjusteringarna görs vartannat år, vilket innebär att medeltalet beräknas utgående från medeltalet för två föregående år.

Beroende på hur inflationen utvecklas, är det även möjligt att göra tillfälliga (eller permanenta) ändringar i bestämmelser, exempelvis genom att i framtiden höja eller sänka indexet som används för att justera belopp eller genom att frysa indexet genom en ändringslag.

Referensgruppen har tagit del av underlag gällande konsekvenser av övergången till det åländska konsumentprisindexet, och anser att det inte i nuläget finns behov av att återgå till folkpensionsindex.

3.10. Avgift för oanvänd service

Referensgruppen har diskuterat möjligheten att ta ut avgift för oanvänd service för fler serviceformer, och har särskilt övervägt att även bokade hemservicebesök och bokad dagverksamhetsplats skulle omfattas av möjligheten. Kommunerna och KST har i nuläget möjlighet att ta ut en avgift av engångsnatur om 51,50 euro för en bokad kortvarig vårdplats eller en bokad kortvarig boendeserviceplats inom socialvården.

Landskapslag om klientavgifter (steg 1) omfattar både socialvårdslagen samt speciallagstiftning, när det gäller möjligheten att ta ut en avgift för oanvänd service för oanvänd kortvarig vårdplats eller kortvarig boendeserviceplats vid enheter för institutions- och familjevård samt boendeservice inom socialvården.

Genom att inkludera flera serviceformer utökas klienternas ansvar att meddela om exempelvis tiden för ett bokad hemservicebesök behöver ändras samt kommunernas och kommunalförbundens möjlighet att få in avgiftsintäkter i viss mån.

För en sådan ändring krävs dock en närmare definition av vad som avses med begreppen dagverksamhet och hemservice om bestämmelsen utökas att omfatta även dessa serviceformer, enligt närmare redogörelse nedan. Det har visat sig att flera olika lagbestämmelser, och i vissa fall något oklara laghänvisningar, ligger till grund för den service som omfattas.

Hemservice definieras i socialvårdslagens 19 §. Bestämmelsen nämner även stödtjänster som ingår i hemservicen. Dessa är måltids-, klädvårds- och städservice och tjänster som främjar socialt umgänge. Det behövs ett klargörande kring om en eventuell utvidgning gällande möjlighet att ta ut avgift för oanvänd service för hemservice även ska omfatta stödtjänster samt digitala besök.

Hemservice beviljas även med stöd av 10 § i förordningen om service och stöd på grund av handikapp (FFS 759/1987), vilken tillämpas i landskapet genom landskapsförordning (2010:51) om tillämpning i landskapet Åland av förordningen om service och stöd på grund av handikapp. Hemservice kan även beviljas med stöd av 2 § i lag angående specialomsorger om utvecklingsstörda (FFS 519/1977), vilken tillämpas på Åland genom landskapslagen (1978:48) om tillämpning av lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda.

Hemservice beviljas även som inom barnskyddet. I barnskyddslagen (FFS 417/2007), 36 § (Stödåtgärder inom barnskyddets öppenvård), hänvisas direkt till hemservice i socialvårdslagen. Den åländska socialvårdslagen har samma paragraf som rikets socialvårdslag, dvs. 14 § (Socialservice som möter stödbehoven) och punkt 5 om hemservice. Även i socialvårdslagens 19 § (Hemservice), hänvisar 4 mom. specifikt till barnfamiljers rätt till hemservice. Hemservice kan ordnas parallellt med familjearbete eller annan socialservice. Ett barn som är inom barnskyddet har också rätt att få service enligt socialvårdslagen, såsom hemservice.

Hemservice kan även beviljas med stöd av lagen om missbrukarvård (FFS 41/1986) som, i enlighet med 71 § självstyrelselagen, gäller i lydelse 31.12.1992 inom åländsk behörighet." Det är oklart vilken paragraf i lagen som tillämpas vid beslut om hemservice, därför gäller hänvisningen till lagen i sin helhet.

Dagverksamhet är inte en separat serviceform enligt landskapslag (2020:12) om socialvård, utan utgör en stödtjänst inom ramarna för hemservice, i enlighet med socialvårdslagens 19 § 3 mom. och benämns i socialvårdslagen "tjänster som främjar socialt umgänge".

Begreppet dagverksamhet finns endast i lag om service och stöd på grund av handikapp. Dagverksamhet kan ordnas med stöd av 8 b § i lag om service och stöd på grund av handikapp (FFS 380/1987), vilken tillämpas på Åland genom landskapslagen (2010:50) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om service och stöd på grund av handikapp. Dagverksamhet kan även ordnas med stöd av 35 § i lag angående specialomsorger om utvecklingsstörda (FFS 519/1977), vilken tillämpas på Åland genom landskapslagen (1978:48) om tillämpning av lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda. Det finns en koppling mellan dagverksamheten i handikappservicelagen och arbetsterapi och träning i specialomsorgslagen till socialvårdslagens 70 och 71 §§. Det behövs ett förtydligande kring om dagverksamhet som ordnas enligt handikappservicelagen och specialomsorgslagen ska ingå. Kommuner verkar även kunna ordna dagverksamhet enligt annan lagstiftning (exempelvis med stöd av äldrelagens 11 §) eller som en icke lagstadgad verksamhet.

Möjligheten att ta ut en avgift för bokad plats inom dagverksamhet och bokad hemservicebesök införs inte i steg 2, baserat på att de nämnda serviceformerna är komplexa, berör flera olika lagar samt sammanhänger med bestämmelser i socialvårdslagen, vilka bör ses över i följande steg.

4. Politiska referensgruppens förslag

Den politiska referensgruppen föreslår större innehållsmässiga ändringar i landskapslag (2022:91) om klientavgifter inom socialvården, i syfte att tydliggöra klientavgiftslagstiftningen och dess tillämpning. Ändringarna innebär även mera jämlika och skäliga avgifter för vissa serviceformer. De föreslagna ändringarna hör ihop med skrivningarna i regeringsprogrammet om att "utjämna och lindra ekonomiska orättvisor i hur avgifter uppbärs på olika omsorgsnivåer", och innebär ändringar som har större ekonomisk betydelse för både klienter och kommuner/kommunalförbund. Även utökad stöd till närståendevårdare och andra som vårdar en anhörig eller närstående har beaktats.

Den politiska referensgruppen har inom tiden för sitt uppdrag huvudsakligen gett återkoppling kring ändringar i klientavgiften för hemservice, serviceboende med heldygnsomsorg, institutionsvård, avgiften för tjänster under tiden som en närståendevårdare eller annan person som vårdar en anhörig eller närstående är ledig samt avgiftsfria hälsoundersökningar för närståendevårdare.

Syftet med de föreslagna ändringarna är att klientavgifterna ska vara mera jämlika och skäliga för de personer som är i behov av servicen samt att avgifterna ska stöda utvecklingen mot tidiga insatser.

Utgångspunkten för de föreslagna ändringarna i klientavgiftslagen är reformen av rikets klientavgiftslagstiftning och de större ändringar som trädde i kraft i riket 1.7.2021 genom lag om ändring av lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården (FSS 1201/2020). Dessa ändringar handlar bland annat om att utjämna skillnader i avgifter mellan omsorgsnivåer.

4.1. Ändringar i landskapslag (2022:91) om klientavgifter inom socialvården

Ändringar i landskapslag (2022:91) om klientavgifter inom socialvården föreslås antas, gällande följande:

- Avgiftsfria tjänster under närståendevårdarens ledighet
- Avgiftsfria tjänster under ledighet för personer som vårdar en anhörig eller närstående
- Förtydliganden kring avgiftsuttaget för regelbunden och fortlöpande hemservice samt för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, i relation till tillfällig eller kortvarig service
- Ändring gällande avgiften för hemservice så att regelbunden och fortlöpande hemservice avses, inklusive vilka inkomster som beaktas samt vilka avdrag från inkomsterna som ska göras.
- Nya bestämmelser avseende avgiften för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, inklusive minimibelopp för personligt bruk samt vilka inkomster som beaktas och vilka avdrag från inkomsterna som ska göras
- Ändring gällande avgiften för långvarig institutionsvård gällande minimibelopp för personligt bruk, de inkomster som beaktas samt de avdrag som ska göras
- Ändring gällande avgiften för långvarig familjevård, avseende den inkomst som ska beaktas när avgiften fastställs och vilka avdrag från inkomsterna som ska göras

De föreslagna ändringarna redogörs för närmare i kapitel 4.2.

Referensgruppen föreslår att ändringarna träder i kraft 1.1.2024.

4.2. Konsekvensbedömning av föreslagna ändringar i landskapslag om klientavgifter inom socialvården

Konsekvensbedömningen omfattar inte de bestämmelser i landskapslagen vilka föreslås oförändrade, då de motsvarar nuläget. Konsekvensbedömningen omfattar således följande bestämmelser vilka innebär en föreslagen förändring, i relation till gällande bestämmelser;

- Avgiftsfri socialservice (8 §)
- Tjänster under närståendevårdarens ledighet (10 §)
- Tjänster under ledighet för personer som vårdar en anhörig eller närstående (11 §)
- Långvarig institutionsvård och långvarig familjevård (15 §)
- Grunderna för avgifter som tas ut för långvarig institutionsvård och långvarig familjevård (16 §)
- Inkomster som utgör grund för avgiften för långvarig institutionsvård och långvarig familjevård (18 §)
- Avdrag från inkomsterna vid bestämmande av avgift för långvarig institutionsvård och långvarig familjevård (19 §)
- Avgift för hemservice (20 §)
- Inkomster som utgör grund för avgiften för hemservice (21 §)
- Avdrag från inkomsterna som utgör grund för avgiften för hemservice (22 §)
- Kalkylerad inkomst av skog (23 §)

- Bestämmande och justering av avgift (24 §),
- Hur avbrott i servicen påverkar klientavgiften (25 §),
- Uppbärande av inkomster, ersättningar eller fordringar till kommunen eller kommunalförbundet (30 §)
- Indexjustering av belopp (33 §)

Konsekvensbedömningen omfattar även en ny föreslagen bestämmelse, 19 a §.

4.2.1. Avgiftsfri socialservice

Referensgruppen vill stöda möjligheten för närståendevårdare och andra personer som vårdar en anhörig eller närstående att oftare kunna ta ut sin lagstadgade ledighet. Avgiften har ansetts utgöra en tröskel för närståendevårdare att ta ut sin lagstadgade ledighet. Det föreslås att landskapslagens 8 § utvidgas att omfatta även avgiftsfria tjänster under närståendevårdares ledighet (10 §) samt avgiftsfria tjänster under ledighet för personer som vårdar en anhörig eller närstående (11 §). Samtidigt föreslås att de särskilda bestämmelserna om tjänster under närståendevårdares ledighet (10 §) samt tjänster under ledighet för personer som vårdar en anhörig eller närstående (11 §) upphävs. Det innebär att kommunerna inte ska ha möjlighet att ta ut en avgift enligt nuvarande 10 och 11 §§ i klientavgiftslagen för tjänster under närståendevårdares och andra anhörigas/närståendes lagstadgade ledighet, i enlighet med 4 § 1 mom. i lag om stöd för närståendevård (FFS 937/2005), vilken tillämpas på Åland genom landskapslag (1995:101) om tillämpning i landskapet Åland av riks författningar om socialvård, respektive 28 § 1 mom. i landskapslag (2020:12) om socialvård.

Landskapsregeringen har under år 2022 inhämtat uppgifter från kommunerna och kommunalförbundet Kommunernas socialtjänst (KST) gällande vilka avgifter togs ut, alternativt skulle ha tagits ut, för tjänster under närståendevårdares ledighet och under ledighet för andra personer som vårdar en anhörig eller närstående. Kommunerna och KST har även bedömt vilka de ekonomiska konsekvenserna av slopad avgift för tjänster under närståendevårdares ledighet samt för tjänster under ledighet för personer som vårdar en anhörig eller närstående skulle vara (baserat på uppgifter för år 2021). KST och alla kommuner, utom två, har lämnat in begärda uppgifter.

Av tabellen nedan framgår det kalkylerade inkomstbortfallet per kommun och kommunalförbund (KST).

Kommun/kommunalförbund	Ekonomiskt bortfall om ingen avgift för tjänster under närståendevårdares ledighet hade tagits ut år 2021 (i euro)
Brändö	0
Eckerö	257,40
Finström	0
Föglö	0
Geta	0
Hammarland	-
Jomala	100

Kumlinge	0
Kökar	0
Lemland	1.100
Lumparland	920
Mariehamn	4.150
Saltvik	433,20
Sottunga	0
Sund	-
Vårdö	0
KST	6.618,60
Totalt	13.595,80*

*Svar saknas av Hammarlands kommun och Sunds kommun.

Konsekvenserna för kommunerna och KST av slopad avgift för tjänster under närståendevårdarens ledighet skulle, enligt kommunernas och KST egen beräkning, bli 13.595,80 euro baserat på underlag för år 2021. Konsekvenserna för slopad avgift för tjänster under ledighet för andra personer som vårdar en anhörig eller närstående, skulle enligt kommunernas och KST egen beräkning, bli 0 euro. Enligt kommunernas och KST:s svar har varken kommunerna eller KST år 2021 beviljat service (ledighet) enligt socialvårdslagens 28 § 1 mom., dvs. ingen anhörig eller närstående utan avtal om närståendevård har år 2021 beviljats avlastning enligt socialvårdslagen. De ekonomiska konsekvenserna för kommunerna och KST av slopad avgift för tjänster under närståendevårdarens och andra personer som vårdar en anhörig eller närståendes ledighet blir små. Baserat på boksluten för år 2021 utgör 13.595,80 euro 0,04 procent av de totala landskapsandelarna. Det bör noteras att det faktum att det uppskattade beloppet för det kalkylerade inkomstbortfallet är så lågt delvis kan bero på bristande kunskap om lagstiftningen på detta område.

För klienten innebär denna ändring en kännbar ekonomisk lättnad. Exempelvis för en vårdtagare vars närståendevårdare är ledig 5 dygn per månad skulle den slopade avgiften för tjänster under närståendevårdarens ledighet betyda en inbesparing på 696 euro på årsbasis, utgående från den lagstadgade högsta avgiften för dessa tjänster år 2022.

Det kan vara skäl att följa upp hur de föreslagna ändringarna gällande slopandet av avgifter för tjänster under närståendevårdarens ledighet och tjänster under ledighet för andra personer som vårdar en anhörig eller närstående har utfallit för berörda klienter efter att ändringarna har varit i kraft 2–3 år. Syftet med ändringen är att stöda möjligheten till ledighet för närståendevårdare och andra personer som vårdar en anhörig eller närstående, och det är viktigt att följa upp att kommunerna och KST fortsätter möjliggöra ledigheten genom att ordna tjänsterna i tillräcklig omfattning.

4.2.2. Kalkylerad inkomst av skog

Paragrafen föreslås upphävas, vilket kan få en viss ekonomisk effekt för kommunerna.

Ingen av de kommuner och kommunalförbund som tillfrågades i januari 2023¹⁸ beaktar i nuläget kalkylerad inkomst av skog när avgifterna för hemservice, serviceboende med heldygnsvård, långvarig institutionsvård och långvarig familjevård fastställs, vilket innebär att det beräknade inkomstbortfallet för de berörda kommunerna och kommunalförbunden blir 0 euro. För resterade kommuner och för Oasen kan ett visst inkomstbortfall vara aktuellt, även om de flesta kommuner/kommunalförbund sannolikt inte har beaktat kalkylerad inkomst av skog.

4.2.3. Avgift för fortlöpande och regelbunden hemservice

Förtydliganden gällande vad som avses med långvarig service finns i nuläget endast gällande långvarig institutionsvård och långvarig familjevård. Det förslås att liknande tidsgränser ska gälla även bestämmelserna om hemservice. Ett förtydligande kring avgiftsuttaget för hemservice föreslås, så att bestämmelserna om avgiften för hemservice ska avse regelbunden och fortlöpande hemservice, i relation till tillfällig hemservice. Med fortlöpande och regelbunden hemservice avses hemservice, enligt 19 § i landskapslag (2020:12) om socialvård, om klienten får service minst en gång i veckan och servicen dessutom beräknas pågå i minst två månader från det att den inleds eller om servicen de facto har varat i minst två månader.

Dessutom tas en begränsning in, enligt vilken avgiften tas ut enligt antal servicetimmars per månad in i lagen, förutom beaktandet av klientens behov och betalningsförmåga samt familjens storlek. Förtydligandet kring att fortlöpande och regelbunden hemservice avses i 20 § beaktas även i 24, 25 och 26 §§.

Det är vanskligt att bedöma konsekvenserna av föreslagen ändring av avgiften för fortlöpande och regelbunden hemservice, eftersom kommunerna och Kommunernas socialtjänst i nuläget tillämpar delvis olika avgiftsgrunder i form av olika värdekategorier för avgiften för hemservice. Dessutom finns det skillnader mellan hur kommuner och kommunalförbund i nuläget definierar tillfällig hemservice i relation till regelbunden och fortlöpande hemservice. Exempelvis drar KST i nuläget gränsen för "vanlig" hemservice vid 3 månader, i jämförelse med föreslagen tidsgräns om 2 månader för regelbunden och fortlöpande hemservice. Detta har vissa ekonomiska konsekvenser för kommuner/kommunalförbund.

Avgifterna för hemservice kan för närvarande variera avsevärt mellan kommunerna, eftersom kommunerna tillämpar sina egna avgiftskategorier. I avgiftskategorierna har avgiftssatserna i allmänhet bestämts enligt vissa vårdkategorier baserade på klientens servicebehov. Kommunerna och KST tar ut avgift för hemservice baserat på antal besök per vecka, antal timmar per månad samt antal besök per vecka.

I klientavgiftslagen föreskrivs endast om den högsta avgiftssatsen, som för ensamboende enligt gällande bestämmelser är 35 procent av de inkomster som överskrider inkomstgränsen. Det är svårt att göra jämförelser mellan kommunerna eftersom avgiften för hemservice i en kommun kan baseras på att kommunen tar ut 26 procent av de bruttoinkomster som överstiger klientens inkomstgräns om antalet besök per vecka är 3–6, medan en annan kommun tar ut 20 procent av de bruttoinkomster som överstiger klientens inkomstgräns om antalet timmar per månad är 6–11.

---

¹⁸ Mariehamn, Sund, Föglö, Kommunernas socialtjänst och Oasen boende- och vårdcenter. Svar inkom av samtliga, förutom av Oasen.

För att bedöma konsekvenserna av den föreslagna ändringen gällande avgiften för fortlöpande och regelbunden hemservice har en exempelberäkning tagits fram. Beräkningen tydliggör skillnaden mellan nuvarande hemserviceavgift och föreslagen hemserviceavgift, med Mariehamns stad som exempelkommun.

Inkomstbeloppen för exempelberäkningen för hemserviceavgift utgår från tre nivåer; 1000 euro per månad, 1500 euro per månad och 3000 euro per månad. Valet av inkomstnivåer baseras på de "vanligaste" inkomsterna bland klienter inom hemservice i Mariehamns stad. De flesta av stadens klienter har inte lägre inkomst än 1000 euro per och inte högre inkomst än 3000 euro per månad. Exempelen är därmed inte kopplade till minimipensioner eller liknande.

I exemplet nedan åskådliggörs skillnaden mellan nuvarande hemserviceavgift jämfört med föreslagen ändring av hemserviceavgiften i Mariehamns stad. De inkomster som används i beräkningarna för hemserviceavgiften är bruttoinkomster. I beräkningen har inte indexjusteringen av inkomstgränsen, vilken sker första gången år 2023 och träder ikraft 1.1.2024, tagits i beaktande.

Hemservice fakturering				
Jmfr Mariehamn 2022 -Ny klientlag 2023		<i>1 persons hushåll > inkomstavdrag 598</i>		
		Låginkomst 1000	Medelinkomst 1500	Höginkomst 3000
Mariehamn	Service - 4 h/mån = 15%	60,30	135,30	360,30
Ny lag	Service - 4 h/mån = 8%	32,16	72,16	192,16
		188 %	188 %	188 %
Mariehamn	Service - 15 h/mån = 25%	100,50	225,50	600,50
Ny lag	Service - 15 h/mån = 23%	92,46	207,46	552,46
		109 %	109 %	109 %
Mariehamn	Service - 31h/mån = 35%	140,70	315,70	840,70
Ny lag	Service - 31 h/mån = 31,5%	126,63	284,13	756,63
		111 %	111 %	111 %
Mariehamn	Service - 38 h/mån = 35%	140,70	315,70	840,70
Ny lag	Service - 38 h/mån = 35%	140,70	315,70	840,70
		100 %	100 %	100 %

Den största skillnaden mellan nuvarande och föreslaget avgiftssystem för hemserviceavgiften gäller de personer, i samtliga tre inkomst kategorier, som har lite hemservice (få servicetimmars per månad). Den procentuella skillnaden är en avgift som är ca 88 procent lägre med det föreslagna systemet, jämfört med nuvarande. Även för personer med något större omfattning servicetimmars per månad syns en skillnad, för samtliga tre inkomst kategorier, så att avgiften blir något lägre med det föreslagna avgiftssystemet. För personer som har ett omfattande hemservicebehov märks ingen skillnad i avgiften mellan nuvarande och föreslaget system. Den föreslagna ändringen av hemserviceavgiftsuttaget har, enligt exemplet ovan, ingen konsekvens med tanke på klientens inkomst. För samtliga tre inkomst kategorier blir skillnaden, det vill säga avgiftsminskningen eller avgiftshöjningen, densamma. För samtliga tre inkomst kategorier blir det ingen skillnad i avgiftsuttaget när klienten har ett omfattande servicebehov.

Det kan konstateras att det främst är äldre personer som påverkas av klientavgiften för hemservice. Av det totala antalet hushåll med hemservice år 2021 (enligt ÅSUB:s statistik) var majoriteten hushåll med 65 år fyllda, och 47 % av alla hushåll med hemservice bestod av personer som var 85 år eller äldre. Enligt statistiken hade 20 familjer hemservice under år 2021, vilket utgör ca 3 procent av alla hushåll/familjer.

Antal hushåll som fått hemservice, Åland totalt, 2017–2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Hemservice					
Hushåll som fått hemservice under året	691	727	640	612	634
-barnfamiljer	3	16	12	8	20
-åldringshushåll sammanlagt	612	634	557	538	542
-65-74 år	91	85	82	79	65
-75-84 år	215	216	192	173	177
-85 år och äldre	306	333	283	286	300
- handikapphushåll	22	26	22	19	55
- andra	54	51	49	47	17

Källa: ÅSUB, Socialväsande

Uppdaterad 13.05.2022

4.2.4. Avgift för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg

I nuvarande klientavgiftslag saknas närmare bestämmelser om avgiften för serviceboende med heldygnsomsorg, både kortvarig och långvarig service. Dock har majoriteten av kommunerna fastställt avgift för serviceformen, vilket framgår av kommunernas avgiftstaxor.

Avgiften för serviceboende med heldygnsomsorg baseras i nuläget på kommunernas och KST:s egna fastställda avgiftsgrunder och består vanligen av hyra, serviceavgift (ofta i praktiken en hemserviceavgift) måltidskostnad samt eventuell grundavgift (ett fast belopp per månad). Den enda begränsningen är att kommunerna och KST högst kan ta ut en avgift som motsvarar kostnaden för serviceproduktionen. Vissa kommuner har i nuläget fastställt ett minimibelopp för personligt bruk för serviceboende med heldygnsomsorg.

Det föreslås att ett förtydligande görs så att det framgår att bestämmelserna om avgiften gäller långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, i relation till kortvarigt serviceboende med heldygnsomsorg. Med långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg avses serviceboende med heldygnsomsorg, enligt 21 § 3 mom. och 4 mom. i landskapslag (2020:12) om socialvård, om servicen beräknas pågå i minst tre månader från det att den inleds eller om servicen de facto har varat i minst tre månader.

Avgiften för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg föreslås utgöra 85 procent av klientens nettomånadsinkomst, från vilken till exempel läkemedelskostnader har dragits av. Om klienten har en högre inkomst än sin partner, beaktas partners inkomst vid fastställandet av klientavgiften. I detta fall är vårdavgiften 42,5 procent av partners sammanlagda nettoinkomst. Om klienten har en lägre inkomst än sin partner, beaktas inte partners inkomst vid fastställandet av klientavgiften. Kalkylerad inkomst av skog föreslås inte beaktas som inkomst när avgiften för långvarig institutionsvård samt avgiften för långvarig familjevård bestäms. Kalkylerad inkomst av skog ska inte heller beaktas när avgiften för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg fastställs.

För klienter med serviceboende med heldygnsomsorg föreslås ett lagstadgat minimibelopp för personligt bruk om 250 euro per månad. Minimibelopp för personligt bruk vid långvarigt serviceboende med

heldygnsomsorg skulle till största delen beröra den äldre befolkningen och huvudsakligen 75 åringar och äldre. År 2021 uppgick antalet klienter i boendeservice för äldre med heldygnsomsorg till totalt 257 klienter varav cirka 68 procent bestod av kvinnor. Enbart 9 klienter bestod av personer under 65 år¹⁹. Särskild statistik över antalet klienter inom långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg finns inte att tillgå.

Det föreslås flera avdrag från de inkomster som ligger till grund för avgiften för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg. Avdragen handlar om att avgiften ska vara skälig för klienten och utgörs av följande:

- avdrag för förordnad gottgörelse enligt lagen om upplösning av sambos gemensamma hushåll (26/2011) som han eller hon ska betala i pengar
- avdrag för den grundavgift som ingår i intressebevakarens arvode och vars storlek bestäms med stöd av 44 § 5 mom. i lag om förmyndarverksamhet (442/1999), när en domstol eller förmyndarmyndigheten har förordnat en intressebevakare för honom eller henne, samt fullmäktigens arvode enligt 22 § i lagen om intressebevakningsfullmakt (648/2007), dock högst till beloppet av ovan avsedda grundavgift som ingår i intressebevakarens arvode.
- Avdrag för klientens faktiska boendeutgifter före förflyttning till långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, i fråga om ägarbostad de nödvändiga och skäliga kostnaderna för ägarbostaden under de senaste sex månaderna, hyran för en hyresbostad och övriga nödvändiga och skäliga kostnader för boendet under den uppsägningstid för hyresgästen som avses i 46 § i hyreslag (1999:19) för landskapet Åland samt det bruksvederlag för tre månader för en bostadsrättsbostad som avses i 32 § i lagen om bostadsrättsbostäder (393/2021) och övriga nödvändiga och skäliga kostnader för boendet.
- avdrag för skäliga boendeutgifter på grund av långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg samt avdrag för kostnader för läkemedel, kliniska näringspreparat och salvbaser

De avdrag som beaktas i bestämmelsen om bestämmande och justering av avgift (24 §) avser även långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg. Även bestämmelsen om hur avbrott i servicen påverkar klientavgiften (25 §) samt bestämmelsen om uppbärande av inkomster, ersättningar eller fordringar till kommunen eller kommunalförbundet (30 §) omfattar långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg.

En viktig skillnad mellan boende på serviceboende med heldygnsomsorg i jämförelse med institutionsvård är att klienter inom serviceboende med heldygnsomsorg betalar skilt för hälso- och sjukvård, exempelvis läkarbesök, till skillnad från klienter i institutionsvård. Inom serviceboende med heldygnsomsorg anlitar klienter, både på Åland och i riket, hälso- och sjukvård på samma sätt som personer som bor hemma. I riket räknas dock kostnader för den offentliga hälso- och sjukvård in i avgiftstaket för hälso- och sjukvården, enligt rikets klientavgiftslagstiftning. På Åland tillämpas ett avgiftstak för socialvården och ett högkostnadsskydd för hälso- och sjukvårdskostnader.

Referensgruppen har tagit ställning till konsekvenser av de föreslagna ändringarna med beaktande av att det finns skillnader mellan organiseringen av socialvård och hälso- och sjukvård på Åland jämfört med i riket. Enligt rikets klientavgiftsslag²⁰, vilken även omfattar hälso- och sjukvård, är avgifterna för hälso- och sjukvård

¹⁹ Källa: ÅSUB

²⁰ <https://finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1992/19920734>

i viss grad förmånligare för klienten och många av dessa avgifter beaktas i avgiftstaket. I riket kan dock inte sjukkostnadsavdrag göras för kostnader för hälso- och sjukvård, vilket klienter på Åland kan göra, med stöd av [kommunalskattelag \(2011:119\) för landskapet Åland](#). På Åland finns även möjlighet till invalidavdrag i kommunalbeskattningen, baserat på 20 § i kommunalskattelag (2011:119) för landskapet Åland²¹.

Motiveringen till förslaget om ett högre minimibelopp för personligt bruk vid långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg än vid institutionsvård (förslag 150 euro per månad) är att klienten själv måste bekosta vissa utgiftsposter, vilka ingår i klientavgiften inom institutionsvård. Sådana är till exempel självriskandelarna för receptbelagda läkemedel samt kostnaderna för andra läkemedel och produkter som används inom hälso- och sjukvården samt avgifter för tjänster inom hälso- och sjukvården inklusive tandvård. I och med detta så föreslås att en bestämmelse (19 a §) tas in i klientavgiftslagen om ett särskilt avdrag vid långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg. Kostnaderna för läkemedel föreslås dras av från de inkomster som utgör grund för bestämmandet av avgiften, till det belopp som de läkemedelskostnader som orsakats klienten uppgår till enligt utredning som lämnas av klienten eller dennes företrädare, dock högst till beloppet av den årssjälvrisk som avses i 5 kap. 8 § i sjukförsäkringslagen. Kostnaderna för andra läkemedel, kliniska näringspreparat och salvbaser än de som är ersättningsgilla enligt sjukförsäkringslagen föreslås kunna dras av efter ansökan av klienten eller klientens företrädare, till den del som den yrkesutbildade person inom hälso- och sjukvården som har förskrivit dem har bedömt att de är behövliga för klientens hälsa.

Av rapporten *Äldres roll i ekonomin på Åland, 2023*²² framgår att de äldre och deras läkemedelskostnader spelar en stor roll i äldres ekonomi och kommunernas ekonomi idag. Utgångspunkten är att äldre betalar lika mycket i snitt per år för sina läkemedel på Åland som i riket. Generellt ökar läkemedelskostnaderna och -ersättningarna per person ju äldre personen är. År 2021 låg nettokostnaderna per person och år för 85 år och äldre på cirka 370 euro, 80–84 åringar cirka 320 euro, 75–79 åringar 270 euro, 70–74 åringar 225 euro samt 65–69 åringar cirka 190 euro, i genomsnitt 320 euro i nettokostnad per år för 75 år och äldre. FPA:s årssjälvrisk år 2023 för läkemedel är 592,16 euro vilken omfattar en initialsjälvrisk om 50 euro per kalenderår. Under resten av året betalar klienten en självrisk på 2,50 euro för varje ersättningsgillt läkemedel.

Utöver FPA:s ersättning omfattas på Åland dessutom läkemedelskostnader av avdraget som kan erhållas i kommunalbeskattningen för sjukdomskostnader, till exempel apoteksinköp med momsats 10 % (Skatteförvaltningen, 2022²³). Kostnaderna är inte avdragbara till den del de ersätts av (FPA), försäkring eller dylikt.

Personer som erhåller långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg kan omfattas av alternativa högkostnadsskydd (per kalenderår) inom den offentliga hälso- och sjukvården (ÅHS)²⁴. Det allmänna högkostnadsskyddet om 475 euro gäller för samtliga personer som inte har rätt till lägre högkostnadsskydd medan högkostnadsskyddet om 125 euro omfattar personer med beskattningsbar inkomst under 14 000 euro i senast fastställda statsbeskattning. Högkostnadsskyddet om 250 euro per kalenderår omfattar;

²¹ <https://www.regeringen.ax/alandsk-lagstiftning/alex/2011119>

²² <https://www.regeringen.ax/nyheter/ny-utredning-om-aldres-roll-ekonomin-pa-aland>

²³ https://www.vero.fi/sv/skatteforvaltningen/kontakta-oss/blanketter/deklarationsanvisningar/17-%C3%A5landsbilaga-blankettanvisning/#Avdrag_for_sjukdomskostnader

²⁴ <https://www.ahs.ax/sites/default/files/attachments/page/Patientavgifter%20-%20handbok%202022.pdf>

- personer med beskattningsbar inkomst på 14 000 euro eller mer men under 16 000 euro i senast fastställda statsbeskattning,
- personer som under året fyller 75 år samt personer med sjukpension, invalidpension eller rehabiliteringsstöd på heltid. Från och med första hela kalendermånaden som sjukpensionär och under perioden som rehabiliteringsstödmottagare. När man vid sjukpension erhåller ålderspension har man rätt att behålla det lägre högkostnadsskyddet på 250 euro kalenderåret ut.

Med utgångspunkt att minimibelopp för personligt bruk vid långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg till största delen skulle beröra 75 åringar och äldre så kan man utgå från att högkostnadsskyddet om 250 euro per kalenderår skulle omfatta majoriteten av de som erhåller långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg. Denna kostnad omfattas även av avdraget i kommunalbeskattningen för sjukdomskostnader.

ÅHS högkostnadsskydd omfattar tandvårdskostnader för dem som omfattas av den offentliga tandvården. ÅHS erbjuder tandvård för barn och ungdomar upp till 28 år samt för patientgrupper som är prioriterade av medicinska och sociala skäl²⁵. Prioriterade är bland annat målgrupperna "klienter vid institutionerna inom socialvården" samt "patienter som vårdas långvarigt utan avbrott på avdelning inom ÅHS (>3mån.)". Personer som erhåller långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, *som målgrupp*, omfattas inte av de prioriterade patientgrupperna som kan erhålla mun- och tandvård inom ÅHS. En klient som erhåller långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg kan dock omfattas av den offentliga tandvården om denne omfattas av någon av de andra prioriterade grunderna.

För de klienter inom långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg som inte omfattas av ÅHS prioriterade patientgrupper för den offentliga tandvården, ska minimibelopp för personligt bruk om 250 euro per månad (totalt 3 000 euro per år) täcka kostnader för privat tandvård. FPA ersätter en del av kostnaderna för behandling av mun och tänder hos en privattandläkare²⁶. FPA betalar till exempel en gång vartannat kalenderår ersättning för undersökning av mun och tänder som utförts av en tandläkare. Ersättning kan betalas en gång per kalenderår om tandläkaren vid sin undersökning konstaterar att kundens hälsotillstånd kräver att munnen och tänderna undersöks årligen. Ersättningstaxa för till exempel en grundundersökning av munnen (SAA02) uppgår till 15,50 euro. Kostnaderna för den privata tandvården är svår att beräkna då priserna skiljer sig åt mellan olika privata aktörer samt att priserna skiljer sig åt mycket beroende på ingrepp.

Det saknas heltäckande information för att bedöma de ekonomiska konsekvenserna av de föreslagna ändringarna för samtliga berörda klienter och för kommunerna och kommunalförbunden. För att kunna bedöma konsekvenserna av de föreslagna ändringarna jämfört med de nuvarande avgifterna för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, skapades modellberäkningar för ett urval tänkta klienter inom serviceboende med heldygnsomsorg enligt de nuvarande grunderna för bestämmande av klientavgifter för serviceboende med heldygnsomsorg i ett urval kommuner. De kommuner som valdes ut är Mariehamns stad, Sunds kommun och Föglö kommun. Anledningen till att dessa kommuner valdes ut är att få en spridning mellan stad, landsbygd och skärgård. Mariehamn valdes på grund av att det är den största kommunen med

²⁵ https://www.ahs.ax/sites/default/files/attachments/subject/prioriterade_grupper_inom_tandvarden.pdf

²⁶ <https://www.kela.fi/documents/20124/4755542/tandlakararvodestaxan-atgardskoder-tillampningsanvisningar-och-ersattningstaxor-for-2023.pdf/f752a551-94d4-40e2-5205-66ae8e0d799f?t=1672310695224>

11 742 invånare år 2021, varav 2979 var 65 år fyllda. Mariehamn, Sund, Föglö täcker ca 47 procent av det totala antalet klienter med serviceboende med heldygnsomsorg (baserat på underlag för år 2021).

På motsvarande sätt skapades modellberäkningar för grunderna för bestämmande av klientavgifterna för serviceboende med heldygnsomsorg enligt de föreslagna ändringarna för de tre kommunerna. Totalt har 36 modellberäkningar gjorts; 12 för Mariehamns stad, 12 för Sunds kommun och 12 för Föglö kommun, se bilaga. I modellberäkningarna beaktas både ensamboende och gifta klienter inom tre olika inkomst kategorier och baserat på både nuvarande och nytt system. Modellberäkningarna ger en fingervisning om hur ändringen kan påverka enskilda klienters avgift.

Modellberäkningarna utgår från tre olika inkomstnivåer, låginkomsttagare, medelinkomsttagare och höginkomsttagare. Inkomstbeloppen för modellberäkningarna för serviceboende med heldygnsomsorg baseras på tre nivåer, varav den lägsta utgår från minimipensionsnivån (folkpension och garantipension, vars totala belopp för år 2023 är 922,42 euro per månad). De övriga nivåerna är uträknade enligt exempelpensionsbelopp för medel- och höginkomsttagare. I modellberäkningarna för avgiften för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg används nettoinkomster. Modellberäkningarna beaktar även eventuella avdrag enligt nuvarande system samt vissa av de föreslagna avdragen.

Till modellberäkningarna valdes både ensamboende personer och gifta personer som fyllt 80 år och som får förhöjt vårdbidrag för pensionstagare. De klienter som ingår i modellberäkningarna antas bo i egnahemshus och har bostadsbidrag för pensionstagare. Därefter beräknades för varje exempel klientavgiften för serviceboende med heldygnsomsorg samt måltidsavgiften och eventuella stödtjänstavgifter, i enlighet med betalningsgrunderna i de berörda kommunerna.

Därefter gjordes en granskning av medlen för personligt bruk och en eventuell sänkning av avgiften i enlighet med grunderna för avgifter i kommunen i fråga. På motsvarande sätt beräknades klientavgiften enligt de föreslagna bestämmelserna om avgiften för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg. Vid jämförelsen beaktades den föreslagna nya klientavgiften med det sammanlagda beloppet av den nuvarande klientavgiften, måltidsavgiften och stödtjänstavgiften i serviceboende.

Klienter inom serviceboende med heldygnsomsorg kan ansöka om vårdbidrag och bostadsbidrag. I princip samtliga äldre klienter inom serviceboende med heldygnsomsorg har vårdbidrag för pensionstagare. Vårdbidraget för pensionstagare är graderat i tre nivåer: vårdbidrag med grundbelopp (78,72 euro/månad), vårdbidrag med förhöjt belopp (171,49 euro/månad) och vårdbidrag med högsta belopp (362,62 euro/månad)²⁷. Vilken nivå som beviljas är beroende av hur mycket hjälp, handledning och tillsyn klienten behöver. I modellberäkningarna har beaktats vårdbidrag för pensionstagare med förhöjt belopp. Vårdbidraget är skattefritt.

Beloppet av bostadsbidrag för pensionstagare är 85 % av de boendeutgifter som ska beaktas, minskade med bassjälvriskandelen och den tilläggsjälvriskandel som fastställs enligt inkomsterna. Bassjälvriskan är densamma för alla, dvs. 631,94 euro/år eller ca 52,66 euro/månad. Tilläggsjälvriskan är 41,3 % av den del av familjens inkomster som överskrider inkomstgränserna. Om inkomsterna ligger under inkomstgränsen, påförs

---

²⁷ <https://www.kela.fi/vardbidrag-for-pensionstagare-belopp-och-utbetalning>

ingen tilläggsjälvrisk. Bostadsbidraget är skattefritt. För uträkning av bostadsbidrag för pensionstagare har följande beräkningsverktyg använts: <https://www.kela.fi/bostadsbidr-for-pensionstagare-belopp-och-utbetalning>.

I modellberäkningarna har schablonhyror använts, baserat på kommunernas faktiska hyresnivåer. I modellberäkningarna för Mariehamns stad har en hyreskostnad om 381,28 euro använts. I Mariehamn erbjuds serviceboende med heldygnssomsorg på Trobergshemmet och på Odalgården. På Trobergshemmet är hyran 11,99€/m². Till exempel hyran för ett rum 31,8m² blir 381,28€. På Odalgården är hyran 10,88€/m². Till exempel hyran för en lägenhet om 40 m² är 435,20 €. Lägenheterna på Odalgården är mellan 40–50 m². I modellberäkningen för Föglö kommun har en hyreskostnad om 450 euro använts. I Föglö erbjuds serviceboende med heldygnssomsorg på Annagården, där hyran är 13,82€/m². Till exempel hyran för ett rum på 18 m² blir 248,76€, men klienten betalar även hyra för de gemensamma utrymmena och hyran blir då i genomsnitt 475€/mån. Rummen är 18–20 m². I modellberäkningen för Sunds kommun har en hyreskostnad om 300 euro använts. I Sunds kommun erbjuds serviceboende med heldygnssomsorg på Tallgården, där hyran är 5,93–11,34€/m². Rummen är 28,5–32,5 m². Hyran blir 169,01–351,54 €/månad.

Klienter kan även ha kapitalinkomster, som exempelvis årligen återkommande avkastning i form av dividend (netto) eller hyresintäkt från investeringsbostad. Dessa nettoinkomster beaktas när avgiften fastställs.

I slutrapporten finns två av modellberäkningarna med. Resten av modellberäkningarna finns i det beredningsmaterial som den politiska referensgruppen har tagit del av. De två modellberäkningar som följer gäller en ensamboende äldre klient i Mariehamn, och för jämförelse beaktas stadens nuvarande avgiftssystem för serviceboende med heldygnssomsorg samt det föreslagna avgiftssystemet. För dessa två modellberäkningar har använts en schablonhyra, till skillnad från övriga modellberäkningar, vilka har utgått från att klienterna har bott i eget egnahemshus före det långvariga serviceboendet med heldygnssomsorg inleddes.

Av de kommuner som ingår i modellberäkningarna är Mariehamns stads nuvarande avgiftssystem för serviceboende med heldygnssomsorg mest likt det föreslagna avgiftssystemet. Mariehamns stad har ett fastställt minimibelopp för personligt bruk enligt vilket klienten får behålla minst 250 euro per månad. Staden beaktar även ett särskilt avdrag för faktiska boendekostnader före flytt till serviceboende med heldygnssomsorg, enligt vilket det för en ensamstående vid inflyttning till permanent boendeplats finns möjlighet att göra avdrag för max 3 månader för tidigare bostadskostnader eller hyreskostnader. Avdrag görs för betald hyra, grundavgift för el, grundavgift för vatten och hemförsäkring.

I nuläget består avgiften för serviceboende med heldygnssomsorg i Mariehamn av följande:

- Grundavgift: 41 €/månad
- Serviceavgift (anges per månad och motsvarar 35 % av bruttoinkomster efter avdrag 598 €)
- Måltidsavgift: 11,65 €/dygn
- Hyra (anges enligt m², el, värme och vatten ingår)

Serviceavgiften utgör 35 procent av klientens bruttoinkomster, minus 598 euro. Grundavgiften innehåller klädservice, veckostädning, tvätt- och städmedel, toalettpapper. Måltidsavgiften är 11,65 euro per dygn. Vid

frånvaro görs avdrag per dygn för service- och måltidsavgift. Maxserviceavgiften är 187,26 euro per vård dygn eller 5 617,80 euro per månad.

Modellberäkning 1A nedan baseras på Mariehamns stads nuvarande avgift för en ensamboende låginkomsttagare och modellberäkning 1B baseras på det nya avgiftssystemet för långvarigt serviceboende med heldygnsvård för samma klient.

Modellberäkning 1A:

Inkomster (pension och vårdbidrag: 1093,91)

- Bruttopension (skattefri): 922,42 euro (brutto/netto samma)²⁸
- Vårdbidrag för pensionstagare med förhöjt belopp (skattefritt): 171,49 euro/månad
- Bostadsbidrag för pensionstagare: 187,89 (egnahemshus kvar), beaktas endast som avdrag från boendekostnaden

Avdrag från inkomsterna:

- Hyra 550 euro per månad samt schablonbelopp 50 euro per månad för grundavgift för el och vatten samt försäkring. Inga avdrag för tidigare bostadskostnad har använts i modellberäkningen.

Nettoinkomst efter avdrag: 983,91

Avgift för serviceboende med heldygnsvård: totalt 718,95

- Hyra (el, vatten, värme och del i gemensamma utrymmen ingår): 381,28€. Hyreskostnaden minskas med beloppet av bostadsbidraget ($381,28 - 187,89 = 193,39$)
- Serviceavgift: 0 euro/månad ($983,91 - 598 = 495,91 \times 0,35$)
- Grundavgift: 41 euro/månad
- Måltidsavgift ($11,65 \text{ euro/dygn} \times 30$): 349,50 euro/månad

Faktiskt avgiftsuttag och klientens övriga kostnader:

- Ett minimibelopp för personligt bruk om 250 euro per månad ska beaktas.
- Stadens avgift är 718,95. I denna modellberäkning sänks avgiften för serviceboende med heldygnsvård inte, eftersom klienten till sitt förfogande har 264,96 euro per månad.
- Minimibeloppet för personligt bruk ska räcka till klientens övriga kostnader, som exempelvis läkarbesök, läkemedel, frisör, tandvård.

Modellberäkning 1B:

Inkomster (pension och vårdbidrag: 1093,91)

- Nettopension (skattefri): 922,42 euro (brutto/netto samma)²⁹
- Vårdbidrag för pensionstagare med förhöjt belopp (skattefritt): 171,49 euro/månad
- Bostadsbidrag för pensionstagare: 187,89 (beaktas endast som avdrag från boendekostnaden)

Avdrag från inkomsterna: 242,74

²⁸ <https://www.kela.fi/folkpensioner-belopp-och-utbetalning>

²⁹ <https://www.kela.fi/folkpensioner-belopp-och-utbetalning>

- Hyra 550 euro per månad samt schablonbelopp 250 euro per månad för andra boendekostnader. Inga avdrag för tidigare bostadskostnad har använts i modellberäkningen.
- Inte beaktat grundarvode för intressebevakare
- Skäliga boendekostnader för ESB: 381,28 euro (el och vatten ingår) minus bostadsbidrag: 193,39
- Kostnader för läkemedel m.m.: Årssjälvrisk enligt sjukförsäkringslagens 5 kap. 8 § 592,16 euro per år: 49,35 euro per månad.

Nettoinkomst efter avdrag: 851,17

Avgift för serviceboende med heldygnsomsorg: totalt 860,39 euro per månad (avgift för ESB densamma som enligt nuvarande system):

- Hyra (el, vatten, värme och del i gemensamma utrymmen ingår): 381,28€
- Serviceavgift: 88,61 euro/månad ($851,17 - 598 = 253,17 \times 0,35$)
- Grundavgift: 41 euro/månad
- Måltidsavgift ($11,65 \text{ euro/dygn} \times 30$): 349,50 euro/månad

Faktiskt avgiftsuttag och klientens övriga kostnader:

- Ett minimibelopp för personligt bruk om 250 euro per månad ska beaktas.
- Max 85 procent av klientens nettokostnader efter avdrag får tas ut i avgift (max. 629,99).
- Stadens avgift är 860,39 om avgiftsgrunden inte ändras. Staden behöver sänka avgiften till max 629,99. Då har klienten 111,18 euro kvar till övriga kostnader, som exempelvis läkarbesök, frisör, tandvård. För att klienten ska ha kvar minst 250 euro behöver staden sänka avgiften med ytterligare 138,82, till 491,17.

Enligt det föreslagna systemet innebär möjligheten till avdrag för exempelvis skäliga boendekostnader för serviceboende med heldygnsomsorg och avdrag för läkemedelskostnader att klienten har mera pengar över, även i de fall att ett minimibelopp om 250 euro per månad beaktas. Klienten har då både 250 euro plus beloppen som har avdragits till sitt förfogande.

Genom de föreslagna bestämmelserna om avgiften för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg införs tydliga, och skäliga maxavgifter eftersom högst 85 procent av klientens inkomster efter avdrag kan beaktas. Denna maxavgift får en relativt stor konsekvens, både för kommunerna och för klienterna. För klienter som har en väldigt hög inkomst spelar även maxavgiften enligt 4 § om högsta avgift in. Enligt denna paragraf kan kommunen inte ta ut en högre avgift än vad det kostar för kommunen att producera servicen.

De föreslagna bestämmelserna kommer att innebära ökade kostnader för kommunerna, med en viss variation mellan kommunerna. Den föreslagna ändringen gällande avgiften för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg får exempelvis större ekonomisk konsekvens för Föglö kommun, än för Mariehamns stad, eftersom Föglö i nuläget inte tillämpar avdrag från avgiften samt inte tillämpar ett minimibelopp för personligt bruk för klienter inom serviceboende med heldygnsomsorg. Dessutom ligger Föglös hyresnivå för klienter inom serviceboende med heldygnsomsorg relativt högt.

Kommunerna har efterfrågat tydligare bestämmelser gällande avgiften för serviceboende med heldygnsomsorg, i syfte att underlätta avgiftsuttaget och tillämpningen av klientavgiftslagen. Dessutom ökar

de föreslagna bestämmelserna jämlikheten, både jämlikheten mellan kommunerna och jämlikheten för klienterna.

4.2.5. Avgift för långvarig institutionsvård

Avgiften för institutionsvård föreslås ändras så att minimibeloppet för personligt bruk höjs från nuvarande 112 euro per månad till 150 euro per månad. Dessutom ska kalkylerad inkomst av skog inte beaktas som inkomst när avgiften för långvarig institutionsvård fastställs och tre nya avdrag från de inkomster som beaktas när avgiften för långvarig institutionsvård fastställs införs. Avdragen gäller klientens faktiska boendegifter före förflyttning till långvarig institutionsvård, förordnad gottgörelse enligt lagen om upplösning av sambos gemensamma hushåll (26/2011) som han eller hon ska betala i pengar samt för den grundavgift som ingår i intressebevakarens arvode och vars storlek bestäms med stöd av 44 § 5 mom. i lag om förmyndarverksamhet (442/1999), när en domstol eller förmyndarmyndigheten har förordnat en intressebevakare för honom eller henne, samt fullmäktigens arvode enligt 22 § i lagen om intressebevakningsfullmakt (648/2007), dock högst till beloppet av ovan avsedda grundavgift som ingår i intressebevakarens arvode.

När kommunen eller kommunalförbundet bestämmer avgiften för klienter i *långvarig institutionsvård*³⁰ inom socialvården ska den enligt 16 § klientavgiftslagen³¹ se till att klienten till sitt förfogande har ett månatligt belopp för personligt bruk. Det lagstadgade minimibeloppet föreslås höjas till 150 euro per månad från och med 1 januari 2024. Minibeloppet föreslås således höjas från 112 euro per månad (år 2023) till 150 euro per månad (år 2024). Eurobelopp som anges i klientavgiftslagens 16 § för personligt bruk vid långvarig institutionsvård justeras första gången 2023 och därefter vart annat år utifrån förändringen i arbetspensionsindexet enligt 98 § i lagen om pension för arbetstagare (FFS 395/2006). Utgående från en indexjustering med, hypotetiskt, 9 procent så skulle minimibeloppet vid långvarig institutionsvård utgöra cirka 122 euro per månad från och med 1 januari 2024. Höjningen till 150 euro per månad skulle således innebära en *extra höjning* om 28 euro per månad, cirka 23 procent.

Kommunerna kan alltid besluta om ett högre belopp för personligt bruk än det lagstadgade minimibeloppet. Mariehamns stad³² (Trobergshemmets institutionsboende) samt Kommunernas socialtjänst (KST)³³ tillämpar minibeloppet om 112 euro per månad medan kommunalförbundet Oasen boende- och vårdcenter har ett fastställt minimibelopp för personligt bruk om 150 euro per månad. Under år 2022 hade majoriteten av klienterna vid Oasens boende- och vårdcenter mellan cirka 200–300 euro kvar per månad till sitt förfogande för personligt bruk, enbart en klient berördes av minimibeloppet om 150 euro. Under år 2022 hade Oasen boende- och vårdcenter 71 klienter registrerade inom långvarig institutionsvård och 80 klienter var inskrivna för långvarig institutionsvård i Mariehamn. Av *Utredning om överföring av långvarig institutionsvård för 65 år och äldre till Ålands hälso- och sjukvård*³⁴ framgår att institutionsvård för personer under 65 år (KST) handlar

³⁰ "Beräknas pågå i minst tre månader från det att den inleds eller om servicen de facto har varit i minst tre månader".

³¹ https://www.regeringen.ax/sites/default/files/attachments/law/afs2022_Nr91.pdf

³² <https://www.mariehamn.ax/sites/default/files/attachments/guidedocument/%C3%84ldreomsorgens%20klientavgifter%202023%2010.01.2023.pdf>

³³ <https://www.kst.ax/sites/default/files/attachments/subject/Avgifter%20och%20taxor%202023.pdf>

³⁴ <https://www.regeringen.ax/sites/default/files/attachments/protocol/nr4-2022-enskild-s2.pdf>

om en handfull klienter. Under år 2022 hade KST totalt 17 klienter inom långvarig institutionsvård. KST bedriver inte institutionsvård i egen regi, utan köper vid behov platser av Oasen, Trobergshemmet och det privata Stiftelsen Hemmet. Den genomsnittliga vårdtiden år 2021 låg på 106 dygn vid Oasen boende- och vårdcenter medan vårdtiden vid Trobergshemmet var i genomsnitt cirka 4 månader eller cirka 120 dygn. Vårdtiden för klienterna inom KST varierade år 2022 mellan fyra månader och hela året, majoriteten (14 klienter) erhöll institutionsvård hela året. Endast en klient berördes av minimibeloppet om 112 euro för personligt bruk.

Kommunalförbundet Oasen boende- och vårdcenter tillämpar redan ett minimibelopp för personligt bruk om 150 euro per månad. Av 71 klienter berördes enbart en klient av minimibeloppet om 150 euro (cirka 1,4 %), majoriteten av klienterna hade cirka 200–300 euro kvar per månad till sitt förfogande för personligt bruk. Med utgångspunkt att de klienter som erhållit långvarig institutionsvård i Mariehamn samt inom KST, har samma ekonomiska utgångsläge (avgiftsgrund) så skulle det föreslagna minimibeloppet om 150 euro per månad få en positiv ekonomisk påverkan för ett fåtal klienter som erhåller långvarig institutionsvård. Inkomstbortfallet för kommunalförbundet Oasens boende- och vårdcenter, Mariehamns stad eller KST förväntas således även bli marginellt. Effekten av minibeloppet minskar vart efter klienternas inkomster stiger. Av rapporten Äldres roll i ekonomin på Åland³⁵ framgår att den disponibla inkomsten ökat för alla åldersgrupper (65–85+) då man jämför år 2010 och 2020.

För jämförelse uppgår i riket minibeloppet vid långvarig institutionsvård till 112 euro per månad år 2023 och efter kommande indexjustering cirka 122 euro per månad från och med 1 januari 2024. Vid jämförelse med riket är det även värt att nämna möjligheten till att på Åland få avdrag i kommunalbeskattningen som inte fås i riket. Kostnader för institutionsvård kan dras av till 25 % (resterande del utgör levnadskostnader) enligt beslut av Ålands förvaltningsdomstol (81/2008). I riket tas invalidavdraget bort från inkomstbeskattningen från och med den 1 januari 2023 medan det bibehålls vid kommunalbeskattningen på Åland. Invalidavdraget baserar sig på 20 § i kommunalskattelag (2011:119) för landskapet Åland. År 2021 uppgick medeltal av invalidavdraget i kommunalbeskattningen på Åland upp till 321 euro. 588 personer erhöll avdraget år 2021³⁶.

Enligt information begärd av Mariehamns stad, Sunds kommun, Föglö kommun, Kommunernas socialtjänst samt Oasen boende- och vårdcenter i januari 2023 beaktar ingen av de tillfrågade i nuläget kalkylerad inkomst av skog när avgiften för långvarig institutionsvård fastställs. Konsekvensen av den föreslagna ändringen bedöms således vara marginell.

Möjligheten till de föreslagna avdragen kan ha en viss konsekvens för både kommunernas och klienternas ekonomiska situation. Avdragen kan dock, enligt gällande uppgifter om den tid klienter i genomsnitt är inom institutionsvård, endast göras för några månader.

³⁵<https://www.regeringen.ax/sites/default/files/attachments/guidedocument/Utedning%20om%20%C3%A4ldres%20roll%20i%20ekonomin%202022.pdf>

³⁶ https://vero2.stat.fi/PXWeb/pxweb/sv/Vero/Vero_Henkiloasiakkaiden_tuloverot_lopulliset_alue/

4.2.6. Avgift för långvarig familjevård

Avgiften för långvarig familjevård föreslås ändras gällande de inkomster som ska beaktas när avgiften fastställs samt gällande de avdrag som ska göras från inkomsten. Kalkylerad inkomst av skog ska inte beaktas. Avdrag ska göras för förordnad gottgörelse enligt lagen om upplösning av sambos gemensamma hushåll (26/2011) som han eller hon ska betala i pengar samt för den grundavgift som ingår i intressebevakarens arvode och vars storlek bestäms med stöd av 44 § 5 mom. i lag om förmyndarverksamhet (442/1999), när en domstol eller förmyndarmyndigheten har förordnat en intressebevakare för honom eller henne, samt för fullmäktigens arvode enligt 22 § i lagen om intressebevakningsfullmakt (648/2007), dock högst till beloppet av ovan avsedda grundavgift som ingår i intressebevakarens arvode. Avdrag ska även göras för klientens faktiska boendeutgifter före förflyttning till långvarig familjevård, liksom för kostnader för läkemedel, kliniska näringspreparat och salvbaser.

Antalet klienter som berörs av de föreslagna ändringarna är få. Antalet klienter inom familjevård för personer med funktionsnedsättning har under åren 2016–2021 varit 1 per år, med undantag för år 2018 då antalet klienter var 3³⁷. Under åren 2016–2021 var ingen äldre inom familjevård på Åland³⁸.

4.3. Återstående arbete med klientavgiftslagstiftningen

Arbetsgruppen lämnade ett medskick gällande vilka frågeställningar som särskilt behöver utredas när ändringar i landskapslagen görs. Flera av dessa frågeställningar har beaktats i arbetet i steg 2, men på grund av tidsramarna för steg 2 och det faktum att arbetet är omfattande lämnas vissa frågeställningar till kommande steg i arbetet med att förnya klientavgiftslagen.

4.3.1. Frågor som tangerar hälso- och sjukvård

Det fortsatta arbetet med att förnya klientavgiftslagen berör till stor del hälso- och sjukvård. Flera problemområden gällande gränsdragningen mellan socialvård och hälso- och sjukvård har lyfts i arbetet med att förnya klientavgiftslagen, både av den arbetsgrupp som tillsattes i steg 1 och av den politiska referensgruppen för steg 2.

I det fortsatta arbetet behövs en utredning av vad som ska ingå i socialvårdens avgiftstak, men det krävs även en större utredning kring relationen mellan socialvårdens avgiftstak och hälso- och sjukvårdens högkostnadsskydd. Inom arbetsgruppen har framförts synpunkter på att det borde finnas ett enhetligt system för avgiftstaket inom socialvården och högkostnadsskyddet inom hälso- och sjukvården. Arbetsgruppen konstaterar att det juridiskt är komplicerat med ett gemensamt avgiftstak och gemensamt system på grund av att två olika huvudmän administrerar detta. Enligt landskapsregeringens budget för år 2023 ska en större utredning kring helheten av socialvårdens avgiftstak och hälso- och sjukvårdens högkostnadsskydd utföras under år 2023.³⁹

³⁷ Sotkanet, info 3467.

³⁸ Sotkanet, info 1942.

³⁹ Regeringsprogram *Tillsammans för Åland*, M 1/2019–2020, s. 69.

I nuvarande klientavgiftslagstiftning saknas bestämmelse om avgiften för hemvård. Ansvaret för hemvård är delat mellan socialvård, vilken åligger kommuner och kommunalförbund, och hälso- och sjukvård, vilken åligger Ålands hälso- och sjukvård (ÅHS). I praktiken består avgiften för hemvård av två separata avgifter; avgift för hemservice och avgift för hemsjukvård. I nuläget tas avgift för hemservice och avgift för hemsjukvård ut separat, av kommuner och KST respektive ÅHS.

Det saknas ett politiskt ställningstagande kring målsättningen med hemvård som service- och vårdform, för att arbetet med att se över avgiften ska kunna gå vidare. Den politiska referensgruppen konstaterar att det inte är möjligt inom ramarna för arbetet med steg 2 behandla detta område. Eftersom helheten kring hemvården och dess avgifter är komplex, berör både socialvård och hälso- och sjukvård samt kräver noggrannare utredningar, föreslås att endast avgiften för hemservice behandlas i steg 2. I ett senare steg kan, på basen av ytterligare utredningar och politiska ställningstaganden, avgiften för hemvård som helhet ses över.

I arbetsgruppen diskuterades även skrivningarna om avgift för vårddag. I riket är det samma huvudman, välfärdsområdet, som tar ut avgiften med det på Åland saknas en koordinering av avgifter för inskrivnings- och utskrivningsdag med Ålands hälso- och sjukvårds motsvarande patientavgifter. Detta kan i praktiken leda till oklarheter kring om inskrivningsdygn och utskrivningsdygn ska ingå i avgiften. Det kan således finnas ett behov av att "särskilja" avgifterna för när klienterna skrivs in från ÅHS eller ut till ÅHS jämfört med om de till exempel skrivs in från eller ut till den egna bostaden.

Gällande tandvård för berörda klienter lämnar referensgruppen som medskick en önskan om att landskapsregeringen bör se över de prioriterade tandvårdsgrupperna (ÅHS)⁴⁰, och inkludera klienter inom långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg. En viktig motivering för detta är att det sker, och har skett, en förflyttning så att allt färre klienter är inom institutionsvård och allt fler klienter är inom långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg. Klienter inom långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg i nuläget ofta är i stort sett lika omsorgs- och vårdkrävande som klienter inom institutionsvård var för några år sedan. Av *Utredning om överföring av långvarig institutionsvård för 65 år och äldre till Ålands hälso- och sjukvård* (2022)⁴¹ framgår att vårdtiden på institutionerna har blivit betydligt kortare på grund av att klienterna är betydligt mera vårdkrävande vid inflyttning. Exempelvis var vid Trobergshemmet (institutionsvården) år 2019 genomsnittstiden 8 månader, det vill säga 240 dygn. År 2021 var vårdtiden betydligt kortare, ca 4 månader eller ca 120 dygn. Vid Oasen boende- och vårdcenter låg vårdtiden på 106 dygn vid utskrivning, år 2021.

4.3.2. Utveckling inom socialvårdsområdet

Referensgruppen lyfter vikten av att det ska finnas möjligheter för klienter att välja tidiga insatser och så lätta servicenivåer som möjligt. Avgiften för hemservice behöver bättre än i nuläget avspegla detta. I steg 2 görs en förbättring, men ett helhetsgrepp kring avgiften för hemservice behövs så att även tillfällig hemservice samt stödtjänster ses över. Inom ramarna för steg 2 hanns detta arbete inte med.

⁴⁰ https://www.ahs.ax/sites/default/files/attachments/subject/prioriterade_grupper_inom_tandvarden.pdf

⁴¹ <https://www.regeringen.ax/sites/default/files/attachments/protocol/nr4-2022-enskild-s2.pdf>

Referensgruppen lämna ett medskick inför kommande steg i arbetet med att förnya klientavgiftslagen gällande hemservice och dess avgifter. Hemserviceavgiften behöver vara lägre och skäligare för klienter, för att så många som möjligt av de som behöver servicen ska ta emot den. I arbetet ingår att se över gällande bestämmelse om hemservice i socialvårdslagen samt att se över möjligheten att ta in en separat bestämmelse om stödtjänster avgiften för stödtjänster. Referensgruppen önskar att arbetet med att se över avgiften för hemservice även omfattar eventuellt införande av ett minimibelopp för personligt bruk för hemserviceklienter.

Inom den politiska referensgruppen har lyfts att vårdbidrag för pensionstagare inte borde beaktas som inkomst som ligger till grund för avgiften för hemservice. Referensgruppen har dock valt för att behålla vårdbidraget för pensionstagare som inkomst som inverkar på avgiftens belopp, vilket beror på att tidsplanen för steg 2 inte möjliggör detta arbete samt att hemservice och dess avgift kommer att ses över i följande steg av arbetet med att förnya klientavgiftslagen.

I samband med att avgiften för hemservice grundligare ses över, omfattas eventuellt möjligheten att ta ut avgift för bokade hemservicebesök samt bokad plats inom dagverksamhet.

Även avgift för boendeservice saknas, och behöver grundligt utredas närmare i följande steg. Boendeservice kan förstås så att den inbegriper mycket olika typer av servicehelheter. Hemservice och serviceboende för äldre kan i praktiken omfatta samma slag av service, men avgifterna för hemservice och serviceboende kan tas ut på olika grunder.

I nuvarande lagstiftning saknas bestämmelser om avgift för stödtjänster och tjänster i samband med boendeservice. En skild bestämmelse om stödtjänster i socialvårdslagen saknas i nuläget.

Avgift för stödtjänster föreslås utredas vidare i följande steg. I nuvarande klientavgiftslagstiftning saknas särskilda bestämmelser om avgift stödtjänster. Avgiften för stödtjänster berör både hemmaboende klienter, endera med eller utan hemservice, samt klienter inom boendeservice som exempelvis serviceboende med heldygnsomsorg. Genom stödtjänster kompletteras den personliga omsorg som hemservicen ger en klient. Stödtjänsterna är ofta de första tjänster som en klient behöver som stöd för självständigt boende. Stödtjänster kan också ges personer som inte behöver några andra tjänster inom hemservicen. Stödtjänster omfattar exempelvis måltidsservice, städning, klädvård, tjänster som främjar social samvaro, service som stöder rörligheten, transport och ledsagarservice.

Både avgiftsuttaget och utbudet av stödtjänster skiljer sig därför i nuläget åt mellan kommuner och berörda kommunalförbund i nuläget. Kommunerna och KST erbjuder delvis olika stödtjänster och har olika fastställda avgifter för stödtjänsterna. I några kommuner ingår stödtjänsterna, eller vissa stödtjänster, i avgiften för hemservice, särskilt för klienter med ett omfattande behov av hemservice.

Både avgifterna för stödtjänster i anslutning till hemmaboende och avgifterna för stödtjänster i serviceboende varierar mellan kommunerna, och i vissa fall kan avgifterna i sin helhet bli oskäligt höga för klienten. Eftersom kommunerna fritt kan besluta om avgifterna för dessa tjänster, finns det många olika avgiftssystem på Åland. Kommunerna och KST har fastställda prislistor över stödtjänsterna, och avgifterna för stödtjänster ingår vanligen inte i den hemserviceavgift som bestäms enligt hushållets inkomster och personantal.

Att grunderna för avgifterna varierar enligt serviceform är problematiskt med tanke på systemets begriplighet och transparens. Dessutom är det ofta svårt att beräkna de totala kostnaderna för tjänsterna, vilket begränsar möjligheterna att jämföra kostnaderna för olika serviceformer. De höga avgifterna kan hindra användningen av tjänsterna eller leda till att oändamålsenliga tjänster används. Dessutom saknas

bestämmelser om digitala stödtjänster och service på distans samt säkerhetstjänster. Det saknas även lagstiftning om elektronisk behandling inom socialvården.

Landskapsregeringen har under år 2022 gjort en kartläggning gällande kommunernas socialserviceformer och stödtjänster för hemmaboende 75 år fyllda personer, per 31.12.2022⁴². Av kartläggningen framgår att omfattningen av socialservice och stödtjänster för hemmaboende 75 år och äldre varierar stort mellan kommunerna, både beträffande antalet tjänster men, hur de tillhandahålls samt avgifterna för tjänsterna.

Ytterligare ändringar i klientavgiftslagen blir aktuella i samband med funktionshinderreformen samt andra lagreformer, som en revidering av lagstiftningen om missbrukarvård.

5. Sammanfattning

Den politiska referensgruppen konstaterar att ändringar i avgiftsuttaget gällande vissa serviceformer behövs för att lagstiftningen ska vara enklare och tydligare att tillämpa och för att jämlikheten i avgiftsuttaget för klienterna på Åland ska öka. Till viss del handlar de föreslagna ändringarna även om att avgiftsuttaget bättre ska motsvara den faktiska användningen och omfattningen av servicen samt att minska skillnaderna mellan avgift för service inom öppenvård och institutionsvård, i de fall där servicen i praktiken till sin omfattning är snarlik.

Referensgruppens arbete har utgått från skrivningen i regeringsprogrammet om att utjämna skillnaderna i avgiftsuttaget mellan olika service- och omsorgsnivåer. Skrivningen handlar i praktiken främst om att de nuvarande skillnaderna mellan avgift för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg och avgift för långvarig institutionsvård ska utjämnas, för att kostnaden för service inom öppenvården inte ska vara kostsammare för klienter än service inom institutionsvård. Det behöver finnas ett ekonomiskt incitament för att som klient välja service inom öppenvård framom institutionsvård, liksom kommunerna behöver styra servicen till tidiga insatser och öppenvård, i enlighet med gällande socialvårdslagstiftning.

Under arbetet med steg 2, liksom under arbetet med steg 1, har det framkommit flera områden där det finns tydliga skillnader i hur kommunerna och kommunalförbunden tillämpar den gällande lagstiftningen. Ett exempel som har diskuterats närmare i steg 2 är bestämmelsen om avgift för hemservice. Eftersom närmare bestämmelser helt saknas gällande avgift för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg är ojämlikheten ännu större gällande denna avgift.

Som underlag har rikets lagstiftning, baserad på de ändringar som trädde i kraft i riket 1.7.2021 (genom ändringslagen 1201/2020) och beaktat senare ändringar, använts. Dock har de föreslagna ändringarna utgått från, och anpassats till, åländska förhållanden och behov. Referensgruppen har använt möjligheten att bedriva självstyrelsepolitik, tack vare att den nya landskapslagen om klientavgifter inom socialvården är på plats. Bland annat föreslås slopad avgift för tjänster under närståendevårdares och andra anhörigas och närståendes ledighet, vilket saknar motsvarighet i riket.

Arbetet med de föreslagna ändringarna, och särskilt konsekvensbedömningen av dem, är omfattande och komplext. Det är i princip omöjligt att redogöra närmare för de ekonomiska konsekvenserna för klienter och

---

⁴² Uppgifter har begärts från samtliga kommuner under våren 2022.

kommuner. Det enda alternativet skulle vara att begära exakt information om inkomster, avdrag, avgiftsuttag och annat skilt för varje klient i varje kommun. Detta alternativ har inte ansetts möjligt att genomföra. För att få en uppfattning om hur ändringarna kan slå ut har exempelberäkningar gjorts för de föreslagna ändringarna av avgiften för hemservice och avgiften för serviceboende med heldygnsomsorg.

Den föreslagna ändringen gällande avgiften för fortlöpande och regelbunden hemservice innebär ökade kostnader för kommuner/kommunalförbund, men det är inte möjligt att uppskatta ökningen i eurobelopp då ökningen utgår från varje enskild berörd klient och dess inkomster och avdrag. Dessutom skiljer sig gränsen för när hemservice anses vara annan än tillfällig åt i nuläget.

Särskilt betydande kommer konsekvenserna av de föreslagna bestämmelserna gällande avgiften för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg att vara. På basen av de modellberäkningarna som har gjorts antas de nya bestämmelserna innebära ökade kostnader för kommunerna samtidigt som de leder till betydligt skälligare avgifter för klienterna. Genom att ta fram modellberäkningar får man en bild av hur ändringarna kan påverka enskilda klienter, exempelvis beroende på vilka inkomster klienten har och vilka avdrag från inkomsterna som är aktuella för klienten. Dock varierar effekterna beroende av om klienter är låg-, medel- eller höginkomsttagare och beroende av hur avgiftsuttaget i kommunerna har sett ut före de föreslagna ändringarna.

Enligt uppgifter från kommunerna bedöms de föreslagna ändringarna gällande slopad avgift för tjänster under närståendevårdares och andra anhörigas/närståendes ledighet vara relativt små. På årsbasis handlar det om ca 14000 euro.

Minst ekonomisk konsekvens bedöms de föreslagna ändringarna gällande avgiften för långvarig institutionsvård och långvarig familjevård ha.

Särskilt ändringarna gällande hemserviceavgiften, avgiften för serviceboende med heldygnsomsorg samt avgifterna för tjänster under närståendevårdares och andra anhörigas/närståendes ledighet kommer att innebära en fördel för enskilda klienter, medan kommunerna väntas få minskade avgiftsintäkter. Ändringarna stöder dock utvecklingen mot att klienter i högre grad ska välja service inom öppenvården, något som i förlängningen torde innebära minskade kostnader för kommunerna.

I regeringsprogrammet finns en skrivning om att ny lagstiftning som påför kommunerna nya uppgifter och påverkar deras ekonomi bör kompenseras av landskapet.⁴³ Referensgruppen uppmärksammar skrivningen och föreslår att det görs en bedömning av behovet av eventuell kompensation till kommunerna i och med de föreslagna ändringarna i samband med att lagförslaget behandlas.

---

⁴³ Regeringsprogram *Tillsammans för Åland*, M 1/2019–2020, s. 8.

Bilaga: Modellberäkningar

Nuvarande avgiftssystem för serviceboende med heldygnsomsorg i Mariehamn (A)

Avgiften för serviceboende med heldygnsomsorg består av följande:

- Grundavgift: 41 €/månad
- Serviceavgift (anges per månad och motsvarar 35 % av bruttoinkomster efter avdrag 598 €)
- Måltidsavgift: 11,65 €/dygn
- Hyra (anges enligt m², el, värme och vatten ingår)

Serviceavgiften utgör 35 procent av klientens bruttoinkomster, minus 598 euro. Grundavgiften innehåller klädservice, veckostädning, tvätt- och städmedel, toalettpapper. Måltidsavgiften är 11,65 euro per dygn. Vid frånvaro görs avdrag per dygn för service- och måltidsavgift.

Minimibelopp för personligt bruk: Klienten får behålla minst 250 € /månad. Maxserviceavgift: 187,26 €/vård dygn (5 617,80 €/månad). Särskilt avdrag: Vid inflyttning till permanent boendeplats finns möjlighet för en ensamstående att göra avdrag för max 3 månader för tidigare bostadskostnader eller hyreskostnader. Avdrag görs för betald hyra, el-grundavgift, vatten-grundavgift och hemförsäkring.

Modellberäkning, alt. 1A: Ensamboende låginkomsttagare, 80 år

Inkomster (pension och vårdbidrag: 1093,91)

- Bruttopension (skattefri): 922,42 euro (brutto/netto samma)⁴⁴
- Vårdbidrag för pensionstagare med förhöjt belopp (skattefritt): 171,49 euro/månad
- Bostadsbidrag för pensionstagare: 187,89 (egnahemshus kvar)
(beaktas endast som avdrag från boendekostnaden)

Avdrag från inkomsterna:

Avdrag för tidigare bostadskostnad: 110 euro per månad

- Ingen amortering eller ränta på lån kvar
- Vatten, el och värme, försäkring: 110 euro (Schablonbelopp)

Nettoinkomst efter avdrag: 983,91

Avgift för serviceboende med heldygnsomsorg: totalt 718,95 euro per månad (minus bostadsbidraget)

- Hyra (el, vatten, värme och del i gemensamma utrymmen ingår): 381,28€. Hyreskostnaden minskas med beloppet av bostadsbidraget (381,28 – 187,89 = 193,39)
- Serviceavgift: 135,06 euro/månad (983,91 – 598 = 495,91 x 0,35)
- Grundavgift: 41 euro/månad

⁴⁴ <https://www.kela.fi/folkpensioner-belopp-och-utbetalning>

- Måltidsavgift (11,65 euro/dygn x 30): 349,50 euro/månad

Faktiskt avgiftsuttag och klientens övriga kostnader:

- Ett minimibelopp för personligt bruk om 250 euro per månad ska beaktas.
- Stadens avgift är 718,95. I denna modellberäkning sänks avgiften för serviceboende med heldygnsomsorg inte, eftersom klienten till sitt förfogande har 264,96 euro per månad.
- Minimibeloppet för personligt bruk ska räcka till klientens övriga kostnader, som exempelvis läkarbesök, läkemedel, frisör, tandvård.

Modellberäkning, alt. 2A: Ensamboende medelinkomsttagare, 80 år

Inkomster (pension och vårdbidrag: 1584,49 euro per månad)

- Bruttopension: 1413
- Vårdbidrag för pensionstagare med förhöjt belopp: 171,49 euro/månad
- Bostadsbidrag för pensionstagare: 10,88 euro

Avdrag från inkomsterna:

Avdrag för tidigare bostadskostnad: 110 euro per månad

- Ingen amortering eller ränta på lån kvar
- Vatten, el och värme, försäkring: 110 euro (Schablonbelopp)

Nettoinkomst efter avdrag: 1474,49

Avgift för serviceboende med heldygnsomsorg: totalt 1067,67 euro per månad (minus bostadsbidraget)

- Hyra (el, vatten, värme och del i gemensamma utrymmen ingår): 381,28€. Hyreskostnaden minskas med beloppet av bostadsbidraget = 370,40 euro.
- Serviceavgift: 306,77 euro/månad ($1474,49 - 598 = 876,49 \times 0,35$)
- Grundavgift (innehåller klädservice, veckostädning, tvätt- och städmedel, toalettpapper): 41 euro/månad
- Måltidsavgift (11,65 euro/dygn x 30): 349,50 euro/månad

Faktiskt avgiftsuttag och klientens övriga kostnader:

- Ett minimibelopp för personligt bruk om 250 euro per månad ska beaktas.
- Stadens avgift är 1067,67 euro per månad. I denna modellberäkning tas full avgift för serviceboende med heldygnsomsorg ut, totalt 1067,67 euro per månad eftersom klienten till sitt förfogande har mera än 250 euro per månad. Klienten lämnar med 406,82 euro per månad, vilket ska räcka till klientens övriga kostnader, som exempelvis läkarbesök, läkemedel, frisör, tandvård.

Modellberäkning, alt. 3A: Ensamboende höginkomsttagare, 80 år

Inkomster (pension och vårdbidrag: 3071,49 euro per månad)

- Bruttopension: 2900
- Vårdbidrag för pensionstagare med förhöjt belopp: 171,49 euro/månad
- Bostadsbidrag för pensionstagare: 0

Avdrag från inkomsterna:

Avdrag för tidigare bostadskostnad: 110 euro per månad

- Ingen amortering eller ränta på lån kvar
- Vatten, el och värme, försäkring: 110 euro (Schablonbelopp)

Nettoinkomst efter avdrag: 2961,49

Avgift för serviceboende med heldygnsomsorg: totalt 1 599 euro per månad

- Hyra (el, vatten, värme och del i gemensamma utrymmen ingår): 381,28€.
- Serviceavgift (Avgift per månad, 35 procent av bruttoinkomster minus 598 euro. Avgiften innehåller vård och omsorg dygnet runt samt trygghetslarm): 827,22 euro/månad ($2961,49 - 598 = 2363,49 \times 0,35$)
- Grundavgift (innehåller klädservice, veckostädning, tvätt- och städmedel, toalettpapper): 41 euro/månad
- Måltidsavgift ($11,65 \text{ euro/dygn} \times 30$): 349,50 euro/månad

Faktiskt avgiftsuttag och klientens övriga kostnader:

- Ett minimibelopp för personligt bruk om 250 euro per månad ska beaktas.
- Avgift som staden kan ta ut för serviceboende med heldygnsomsorg är 1599 euro per månad eftersom klienten till sitt förfogande har mera än 250 euro per månad. Klienten har 1362,49 euro per månad kvar till övriga kostnader, som exempelvis läkarbesök, läkemedel, frisör, tandvård.

Modellberäkning, alt. 4A, 5A och 6A: Gift låginkomsttagare, 80 år

I Mariehamn beaktas endast klientens inkomster, dvs. se modellberäkningarna för ensamboende ovan.

Nytt avgiftssystem för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg i Mariehamn (B)

Modellberäkning, Alt. 1B: Ensamboende låginkomsttagare, 80 år**Inkomster (pension och vårdbidrag: 1093,91)**

- Nettopension (skattefri): 922,42 euro (brutto/netto samma)⁴⁵
- Vårdbidrag för pensionstagare med förhöjt belopp (skattefritt): 171,49 euro/månad
- Bostadsbidrag för pensionstagare: 187,89 (beaktas endast som avdrag från boendekostnaden)

Avdrag från inkomsterna: 352,74

- Avdrag för tidigare bostadskostnad (faktiska boendeutgifter för egnahemshus under 6 månader): 110 euro per månad
  - Ingen amortering eller ränta på lån kvar
  - Sophantering (112 euro/år) + tömning: 10 euro
  - Vatten, el och värme, försäkring: 100 euro (Schablonbelopp)

⁴⁵ <https://www.kela.fi/folkpensioner-belopp-och-utbetalning>

- Inte beaktat grundarvode för intressebevakare
- Skäliga boendekostnader för ESB: 381,28 euro (el och vatten ingår) minus bostadsbidrag: 193,39
- Kostnader för läkemedel m.m.: Årssjälvrisk enligt sjukförsäkringslagens 5 kap. 8 § 592,16 euro per år: 49,35 euro per månad.
- Kostnader för tandläkare och glasögon beaktas inte.

Nettoinkomst efter avdrag: 741,17

Avgift för serviceboende med heldygnsomsorg: totalt 821,89 euro per månad (avgift för ESB densamma som enligt nuvarande system):

- Hyra (el, vatten, värme och del i gemensamma utrymmen ingår): 381,28€
- Serviceavgift: 50,11 euro/månad (741,17 – 598 = 143,17 x 0,35)
- Grundavgift: 41 euro/månad
- Måltidsavgift (11,65 euro/dygn x 30): 349,50 euro/månad

Faktiskt avgiftsuttag och klientens övriga kostnader:

- Ett minimibelopp för personligt bruk om 250 euro per månad ska beaktas.
- Max 85 procent av klientens nettokostnader efter avdrag får tas ut i avgift (max. 629,99).
- Stadens avgift är 821,89 om avgiftsgrunden inte ändras. Staden behöver sänka avgiften till max 629,99. Då har klienten 111,18 euro kvar till övriga kostnader, som exempelvis läkarbesök, frisör, tandvård. För att klienten ska ha kvar minst 250 euro behöver staden sänka avgiften med ytterligare 138,82, till 491,17.

Modellberäkning, alt. 2B: Ensamboende medelinkomsttagare, 80 år

Inkomster (pension och vårdbidrag: 1584,49)

- Nettopension: 1413
- Vårdbidrag för pensionstagare med förhöjt belopp (skattefritt): 171,49 euro/månad
- Bostadsbidrag för pensionstagare: 10,88 (egnahemshus kvar)
(beaktas endast som avdrag från boendekostnaden)

Avdrag från inkomsterna: 529,75

- Avdrag för tidigare bostadskostnad (faktiska boendeutgifter för egnahemshus under 6 månader): 110 euro per månad
  - Ingen amortering eller ränta på lån kvar
  - Sophantering (112 euro/år) + tömning: 10 euro
  - Vatten, el och värme, försäkring: 100 euro (Schablonbelopp)
- Inte beaktat grundarvode för intressebevakare
- Skäliga boendekostnader för ESB: 381,28 euro (el och vatten ingår) minus bostadsbidrag: 370,40
- Kostnader för läkemedel m.m.: Årssjälvrisk enligt sjukförsäkringslagens 5 kap. 8 § 592,16 euro per år: 49,35 euro per månad.
- Kostnader för tandläkare och glasögon beaktas inte.

Nettoinkomst efter avdrag: 1 054,74

Avgift för serviceboende med heldygnsomsorg: totalt 931,64 euro per månad

- Hyra (el, vatten, värme och del i gemensamma utrymmen ingår): 381,28€
- Serviceavgift: 159,86 euro/månad ($1\ 054,74 - 598 = 456,74 \times 0,35$)
- Grundavgift: 41 euro/månad
- Måltidsavgift ($11,65 \text{ euro/dygn} \times 30$): 349,50 euro/månad

Faktiskt avgiftsuttag och klientens övriga kostnader:

- Ett minimibelopp för personligt bruk om 250 euro per månad ska beaktas.
- Max 85 procent av klientens nettokostnader efter avdrag får tas ut i avgift (max. 896,53).
- Stadens avgift är 931,64 om avgiftsgrunden inte ändras. Staden behöver sänka avgiften till max 896,53. Då har klienten 158,21 euro kvar till övriga kostnader, som exempelvis läkarbesök, frisör, tandvård. För att klienten ska ha kvar minst 250 euro behöver staden sänka avgiften med ytterligare 91,79, till 804,74.

Modellberäkning, alt. 3B: Ensamboende höginkomsttagare, 80 år

Inkomster (pension och vårdbidrag: 3071,49)

- Nettopension: 2900
- Vårdbidrag för pensionstagare med förhöjt belopp (skattefritt): 171,49 euro/månad
- Bostadsbidrag för pensionstagare: 0

Avdrag från inkomsterna: 540,63

- Avdrag för tidigare bostadskostnad (faktiska boendeutgifter för egnahemshus under 6 månader): 110 euro per månad
  - Ingen amortering eller ränta på lån kvar
  - Sophantering (112 euro/år) + tömning: 10 euro
  - Vatten, el och värme, försäkring: 100 euro (Schablonbelopp)
- Inte beaktat grundarvode för intressebevakare
- Skäliga boendekostnader för ESB: 381,28 euro (el och vatten ingår)
- Kostnader för läkemedel m.m.: Årssjälvrisk enligt sjukförsäkringslagens 5 kap. 8 § 592,16 euro per år: 49,35 euro per månad.
- Kostnader för tandläkare och glasögon beaktas inte.

Nettoinkomst efter avdrag: 2 530,86

Avgift för serviceboende med heldygnsomsorg: totalt 1448,28 euro per månad

- Hyra: 381,28 €.
- Serviceavgift: 676,50 euro/månad ($2530,86 - 598 = 1\ 932,86 \times 0,35$)
- Grundavgift: 41 euro/månad
- Måltidsavgift ($11,65 \text{ euro/dygn} \times 30$): 349,50 euro/månad

Faktiskt avgiftsuttag och klientens övriga kostnader:

- Ett minimibelopp för personligt bruk om 250 euro per månad ska beaktas.
- Max 85 procent av klientens nettokostnader efter avdrag får tas ut i avgift (max. 2151,23).
- Stadens avgift är 1448,28 om avgiftsgrunden inte ändras. Klienten har 1082,58 euro kvar till övriga kostnader, som exempelvis läkarbesök, frisör, tandvård.

- Skulle staden ta ut maxavgift, dvs. en avgift som motsvarar 85 procent av klientens nettoinkomster efter avdrag (2151,23), skulle klienten ha mera än 250 euro per månad kvar (379,63).

Modellberäkning, alt. 4B: Gift/samboende låginkomsttagare, 80 år

Inkomster (pension och vårdbidrag: 1093,91)

- Nettopension (skattefri): 922,42 euro (brutto/netto samma)⁴⁶
- Vårdbidrag för pensionstagare med förhöjt belopp (skattefritt): 171,49 euro/månad
- Bostadsbidrag för pensionstagare: 187,89 (beaktas endast som avdrag från boendekostnaden)

Makens inkomster: 922,42

- Nettopension (skattefri): 922,42 euro (brutto/netto samma)⁴⁷

Avdrag från inkomsterna: 352,74

- Avdrag för tidigare bostadskostnad (faktiska boendeutgifter för egnahemshus under 6 månader): 110 euro per månad
  - Ingen amortering eller ränta på lån kvar
  - Sophantering (112 euro/år) + tömning: 10 euro
  - Vatten, el och värme, försäkring: 100 euro (Schablonbelopp)
- Inte beaktat grundarvode för intressebevakare
- Skäliga boendekostnader för ESB: 381,28 euro (el och vatten ingår) minus bostadsbidrag: 193,39
- Kostnader för läkemedel m.m.: Årssjälvrisk enligt sjukförsäkringslagens 5 kap. 8 § 592,16 euro per år: 49,35 euro per månad.
- Kostnader för tandläkare och glasögon beaktas inte.

Klientens nettoinkomst efter avdrag: 741,17

Sammanlagd nettoinkomst efter avdrag: 1663,59

Avgift för serviceboende med heldygnsomsorg: totalt 821,89 euro per månad

- Hyra (el, vatten, värme och del i gemensamma utrymmen ingår): 381,28€
- Serviceavgift: 50,11 372,96 euro/månad (1663,59 – 598 = 1065,59 x 0,35)
- Grundavgift: 41 euro/månad
- Måltidsavgift (11,65 euro/dygn x 30): 349,50 euro/månad

Faktiskt avgiftsuttag och klientens övriga kostnader:

- Ett minimibelopp för personligt bruk om 250 euro per månad ska beaktas.
- Max 42,5 procent av klientens och makens nettokostnader efter avdrag får tas ut i avgift (max. 707,03).
- Stadens avgift är 821,89 om avgiftsgrunden inte ändras. Staden behöver sänka avgiften till max 707,03. Då har klienten 34,14 euro kvar till övriga kostnader, som exempelvis läkarbesök, frisör, tandvård. För att klienten ska ha kvar minst 250 euro behöver staden sänka avgiften ytterligare till 491,17.

Modellberäkning, alt. 5B: Gift/samboende medelinkomsttagare, 80 år

⁴⁶ <https://www.kela.fi/folkpensioner-belopp-och-utbetalning>

⁴⁷ <https://www.kela.fi/folkpensioner-belopp-och-utbetalning>

Inkomster (pension och vårdbidrag: 1584,49)

- Nettopension: 1413
- Vårdbidrag för pensionstagare med förhöjt belopp (skattefritt): 171,49 euro/månad
- Bostadsbidrag för pensionstagare: 10,88 (egnahemshus kvar) (beaktas endast som avdrag från boendekostnaden)

Makens inkomst: 1200**Avdrag från inkomsterna: 529,75**

- Avdrag för tidigare bostadskostnad (faktiska boendeutgifter för egnahemshus under 6 månader): 110 euro per månad
  - Ingen amortering eller ränta på lån kvar
  - Sophantering (112 euro/år) + tömning: 10 euro
  - Vatten, el och värme, försäkring: 100 euro (Schablonbelopp)
- Inte beaktat grundarvode för intressebevakare
- Skäliga boendekostnader för ESB: 381,28 euro (el och vatten ingår) minus bostadsbidrag: 370,40
- Kostnader för läkemedel m.m.: Årssjälvrisk enligt sjukförsäkringslagens 5 kap. 8 § 592,16 euro per år: 49,35 euro per månad.
- Kostnader för tandläkare och glasögon beaktas inte.

Klientens nettoinkomst efter avdrag: 1 054,74**Sammanlagd nettoinkomst efter avdrag: 2254,74****Avgift för serviceboende med heldygnsomsorg: totalt 1351,64 euro per månad**

- Hyra (el, vatten, värme och del i gemensamma utrymmen ingår): 381,28€.
- Serviceavgift: 579,86 euro/månad ($2254,74 - 598 = 1656,74 \times 0,35$)
- Grundavgift: 41 euro/månad
- Måltidsavgift ($11,65 \text{ euro/dygn} \times 30$): 349,50 euro/månad

Faktiskt avgiftsuttag och klientens övriga kostnader:

- Ett minimibelopp för personligt bruk om 250 euro per månad ska beaktas.
- Max 42,5 procent av klientens nettokostnader efter avdrag får tas ut i avgift (max. 958,26).
- Stadens avgift är 1351,64 om avgiftsgrunden inte ändras. Staden behöver sänka avgiften till max 958,26. Då har klienten 96,48 euro kvar till övriga kostnader, som exempelvis läkarbesök, frisör, tandvård. För att klienten ska ha kvar minst 250 euro behöver staden sänka avgiften ytterligare till 804,74.

Modellberäkning, alt. 6B: Gift/samboende höginkomsttagare, 80 år**Inkomster (pension och vårdbidrag: 3071,49)**

- Nettopension: 2900
- Vårdbidrag för pensionstagare med förhöjt belopp (skattefritt): 171,49 euro/månad
- Bostadsbidrag för pensionstagare: 0

Makens inkomst: 2200

Avdrag från inkomsterna: 540,63

- Avdrag för tidigare bostadskostnad (faktiska boendeutgifter för egnahemshus under 6 månader): 110 euro per månad
  - Ingen amortering eller ränta på lån kvar
  - Sophantering (112 euro/år) + tömning: 10 euro
  - Vatten, el och värme, försäkring: 100 euro (Schablonbelopp)
- Inte beaktat grundarvode för intressebevakare
- Skäliga boendekostnader för ESB: 381,28 euro (el och vatten ingår)
- Kostnader för läkemedel m.m.: Årssjälvrisk enligt sjukförsäkringslagens 5 kap. 8 § 592,16 euro per år: 49,35 euro per månad.
- Kostnader för tandläkare och glasögon beaktas inte.

Klientens nettoinkomst efter avdrag: 2530,86**Sammanlagd nettoinkomst efter avdrag: 4730,86****Avgift för serviceboende med heldygnsomsorg: totalt 2218,28 euro per månad**

- Hyra (el, vatten, värme och del i gemensamma utrymmen ingår): 381,28€.
- Serviceavgift: 1446,50 euro/månad ($4730,86 - 598 = 4132,86 \times 0,35$)
- Grundavgift: 41 euro/månad
- Måltidsavgift ($11,65 \text{ euro/dygn} \times 30$): 349,50 euro/månad

Faktiskt avgiftsuttag och klientens övriga kostnader:

- Ett minimibelopp för personligt bruk om 250 euro per månad ska beaktas.
- Max 42,5 procent av klientens nettokostnader efter avdrag får tas ut i avgift (max. 2010,62).
- Stadens avgift är 2218,28 om avgiftsgrunden inte ändras. Staden behöver sänka avgiften till max 2010,62. Då har klienten 520,24 euro kvar till övriga kostnader, som exempelvis läkarbesök, frisör, tandvård.

Nuvarande avgiftssystem för serviceboende med heldygnsomsorg i Sund (A):

I nuläget tar Sunds kommun ut en "serviceavgift" för serviceboende med heldygnsomsorg motsvarande hemserviceavgift. Avgiften för serviceboende med heldygnsomsorg inkluderar även en månatlig grundavgift samt måltidsavgift. Dessutom tas en separat hyra ut av klienten (vilket dock inte framgår av avgiftsbeslutet). Avgiften för serviceboende med heldygnsomsorg består således av följande delar:

- Hemserviceavgift
- Grundavgift: 45 euro per månad
- Måltidsavgift per månad: 375
- Hyra

Inget minimibelopp för personligt bruk och inga avdrag.

Modellberäkning, alt. 1A: Ensamboende låginkomsttagare, 80 år

Inkomster (pension och vårdbidrag: 1093,91)

- Nettopension (skattefri): 922,42 euro (brutto/netto samma)⁴⁸
- Vårdbidrag för pensionstagare med förhöjt belopp (skattefritt): 171,49 euro/månad
- Bostadsbidrag för pensionstagare: 114,16 (beräknat på ESB, egnahemshus kvar) (beaktas endast som avdrag från boendekostnaden)

Avgift för serviceboende med heldygnsomsorg: totalt 779,41 euro per månad

- Hyra: 300 euro. Hyreskostnaden minskas med beloppet av bostadsbidraget ($300 - 114,16 = 185,84$)
- Serviceavgift: 173,57 euro/månad ($1093,91 - 598 = 495,91 \times 0,35$)
- Grundavgift: 45
- Måltidsavgift: 375 euro/månad

Faktiskt avgiftsuttag och klientens övriga kostnader:

- Inget minimibelopp för personligt bruk ska beaktas.
- Avgift som kommunen kan ta ut är 779,41. Klienten har kvar 314,50 euro per månad kvar till personligt bruk, ska räcka till klientens övriga kostnader, som exempelvis läkarbesök, läkemedel, frisör, tandvård.

Modellberäkning, alt. 2A: Ensamboende medelinkomsttagare, 80 år**Inkomster (pension och vårdbidrag: 1584,49)**

- Nettopension (Folkpension 113,34 + arbetspension 1300): 1413 euro
- Vårdbidrag för pensionstagare med förhöjt belopp (skattefritt): 171,49 euro/månad
- Bostadsbidrag för pensionstagare: 0

Avgift för serviceboende med heldygnsomsorg: totalt 1065,27 euro per månad

- Hyra: 300 €.
- Serviceavgift: 345,27 euro/månad ($1584,49 - 598 = 986,49 \times 0,35$)
- Grundavgift: 45
- Måltidsavgift: 375 euro/månad

Faktiskt avgiftsuttag och klientens övriga kostnader:

- Inget minimibelopp för personligt bruk ska beaktas.
- Avgift som kommunen kan ta ut är 1065,27 euro per månad. Klienten har kvar 519,22 euro per månad kvar till personligt bruk, ska räcka till klientens övriga kostnader, som exempelvis läkarbesök, läkemedel, frisör, tandvård.

Modellberäkning, alt. 3A: Ensamboende höginkomsttagare, 80 år**Inkomster (pension och vårdbidrag: 3071,49)**

- Nettopension: 2900

---

⁴⁸ <https://www.kela.fi/folkpensioner-belopp-och-utbetalning>

- Vårdbidrag för pensionstagare med förhöjt belopp (skattefritt): 171,49 euro/månad
- Bostadsbidrag för pensionstagare: 0

Avgift för serviceboende med heldygnsomsorg: totalt 1 585,72 euro per månad

- Hyra: 300 euro.
- Serviceavgift: 865,72 euro/månad ($3071,49 - 598 = 2473,49 \times 0,35$)
- Grundavgift: 45
- Måltidsavgift: 375 euro/månad

Faktiskt avgiftsuttag och klientens övriga kostnader:

- Inget minimibelopp för personligt bruk ska beaktas.
- Avgift som kommunen kan ta ut är 1 585,72. Klienten har kvar 1485,77 euro per månad kvar till personligt bruk, ska räcka till klientens övriga kostnader, som exempelvis läkarbesök, läkemedel, frisör, tandvård.

Modellberäkning, alt. 4A, 5A och 6A: Gifva/samboende (3 inkomst kategorier)

I Sund beaktas endast klientens inkomster, dvs. se modellberäkningarna för ensamboende ovan.

Nytt avgiftssystem för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg i Sund (B):

Modellberäkning alt. 1B: Ensamboende låginkomsttagare, 80 år

Inkomster (pension och vårdbidrag: 1093,91)

- Nettopension (skattefri): 922,42 euro (brutto/netto samma)⁴⁹
- Vårdbidrag för pensionstagare med förhöjt belopp (skattefritt): 171,49 euro/månad
- Bostadsbidrag för pensionstagare: 114,16 (beaktas endast som avdrag från boendekostnaden)

Avdrag från inkomsterna: 345,19

- Avdrag för tidigare bostadskostnad (faktiska boendeutgifter för egnahemshus under 6 månader): 110 euro per månad
  - Ingen amortering eller ränta på lån kvar
  - Sophantering (112 euro/år) + tömning: 10 euro
  - Vatten, el och värme, försäkring: 100 euro (Schablonbelopp)
- Inte beaktat grundarvode för intressebevakare
- Skäliga boendekostnader för ESB: 300 euro (el och vatten ingår) minus bostadsbidrag 114,16: 185,84
- Kostnader för läkemedel m.m.:
  - Årssjälvrisk enligt sjukförsäkringslagens 5 kap. 8 § 592,16 euro per år: 49,35 euro per månad.
- Kostnader för tandläkare och glasögon beaktas inte.

Nettoinkomst efter avdrag: 748,72

⁴⁹ <https://www.kela.fi/folkpensioner-belopp-och-utbetalning>

Avgift för serviceboende med heldygnsomsorg: totalt 772,75 euro per månad (avgift för ESB densamma som enligt nuvarande):

- Hyra (el, vatten, värme och del i gemensamma utrymmen ingår): 300 €.
- Serviceavgift: 52,75 euro/månad ($748,72 - 598 = 150,72 \times 0,35$)
- Måltidsavgift (12,50 euro/dygn x 30): 375 euro/månad
- Grundavgift: 45

Faktiskt avgiftsuttag och klientens övriga kostnader:

- Ett minimibelopp för personligt bruk om 250 euro per månad ska beaktas.
- Max 85 procent av klientens nettokostnader efter avdrag får tas ut i avgift (max. 636,41)
- Sunds avgift är 772,75 om avgiftsgrunden inte ändras. Kommunen behöver sänka avgiften till max 636,41. Då har klienten 112,31 euro kvar till övriga kostnader, som exempelvis läkarbesök, frisör, tandvård. För att klienten ska ha kvar minst 250 euro behöver staden sänka avgiften ytterligare till 498,72.

Modellberäkning alt. 2B: Ensamboende medelinkomsttagare, 80 år

Inkomster (pension och vårdbidrag: 1584,49)

- Nettopension (Folkpension 113,34 + arbetspension 1300): 1413 euro
- Vårdbidrag för pensionstagare med förhöjt belopp (skattefritt): 171,49 euro/månad
- Bostadsbidrag för pensionstagare: 0.

Avdrag från inkomsterna: 459,35

- Avdrag för tidigare bostadskostnad (faktiska boendeutgifter för egnahemshus under 6 månader): 110 euro per månad
  - Ingen amortering eller ränta på lån kvar
  - Sophantering (112 euro/år) + tömning: 10 euro
  - Vatten, el och värme, försäkring: 100 euro (Schablonbelopp)
- Inte beaktat grundarvode för intressebevakare
- Skäliga boendekostnader för ESB: 300 euro (el och vatten ingår)
- Kostnader för läkemedel m.m.:
  - Årssjälvrisk enligt sjukförsäkringslagens 5 kap. 8 § 592,16 euro per år: 49,35 euro per månad.
- Kostnader för tandläkare och glasögon beaktas inte.

Nettoinkomst efter avdrag: 1125,14

Avgift för serviceboende med heldygnsomsorg: totalt 904,50 euro per månad (avgift för ESB densamma som enligt nuvarande):

- Hyra (el, vatten, värme och del i gemensamma utrymmen ingår): 300 €.
- Serviceavgift: 184,50 euro/månad ($1125,14 - 598 = 527,14 \times 0,35$)
- Måltidsavgift (12,50 euro/dygn x 30): 375 euro/månad
- Grundavgift: 45

Faktiskt avgiftsuttag och klientens övriga kostnader:

- Ett minimibelopp för personligt bruk om 250 euro per månad ska beaktas.
- Max 85 procent av klientens nettokostnader efter avdrag får tas ut i avgift (max. 956,37)
- Sunds avgift är 904,50 om avgiftsgrunden inte ändras. Klienten har 220,64 euro kvar.
- Om kommunen tar ut maxavgift (dvs. 956,37 euro) har klienten 168,77 euro kvar. Kommunen behöver då sänka avgiften till 875,14 euro, så att klienten har minst 250 euro kvar.

Modellberäkning alt. 3B: Ensamboende höginkomsttagare, 80 år**Inkomster (pension och vårdbidrag: 3071,49)**

- Nettopension: 2900
- Vårdbidrag för pensionstagare med förhöjt belopp (skattefritt): 171,49 euro/månad
- Bostadsbidrag för pensionstagare: 0

Avdrag från inkomsterna: 459,35

- Avdrag för tidigare bostadskostnad (faktiska boendeutgifter för egnahemshus under 6 månader): 110 euro per månad
  - Ingen amortering eller ränta på lån kvar
  - Sophantering (112 euro/år) + tömning: 10 euro
  - Vatten, el och värme, försäkring: 100 euro (Schablonbelopp)
- Inte beaktat grundarvode för intressebevakare
- Skäliga boendekostnader för ESB: 300 euro (el och vatten ingår)
- Kostnader för läkemedel m.m.:
  - Årssjälvrisk enligt sjukförsäkringslagens 5 kap. 8 § 592,16 euro per år: 49,35 euro per månad.
- Kostnader för tandläkare och glasögon beaktas inte.

Nettoinkomst efter avdrag: 2612,14**Avgift för serviceboende med heldygnsomsorg: totalt 1424,95 euro per månad** (avgift för ESB densamma som enligt nuvarande):

- Hyra (el, vatten, värme och del i gemensamma utrymmen ingår): 300 €.
- Serviceavgift: 704,95 euro/månad ($2612,14 - 598 = 2014,14 \times 0,35$)
- Måltidsavgift (12,50 euro/dygn x 30): 375 euro/månad
- Grundavgift: 45

Faktiskt avgiftsuttag och klientens övriga kostnader:

- Ett minimibelopp för personligt bruk om 250 euro per månad ska beaktas.
- Max 85 procent av klientens nettokostnader efter avdrag får tas ut i avgift (max. 2220,32)
- Sunds avgift är 1424,95 om avgiftsgrunden inte ändras. Klienten har då 1187,19 euro kvar.
- Om kommunen tar ut maxavgift (dvs. 2220,32 euro) har klienten 391,82 euro kvar.

Modellberäkning alt. 4B: Gift/samboende låginkomsttagare, 80 år

Inkomster (pension och vårdbidrag: 1093,91)

- Nettopension (skattefri): 922,42 euro (brutto/netto samma)⁵⁰
- Vårdbidrag för pensionstagare med förhöjt belopp (skattefritt): 171,49 euro/månad
- Bostadsbidrag för pensionstagare: 114,16 (beaktas endast som avdrag från boendekostnaden)

Makens inkomst: 922,42**Avdrag från inkomsterna: 345,19**

- Avdrag för tidigare bostadskostnad (faktiska boendeutgifter för egnahemshus under 6 månader): 110 euro per månad
  - Ingen amortering eller ränta på lån kvar
  - Sophantering (112 euro/år) + tömning: 10 euro
  - Vatten, el och värme, försäkring: 100 euro (Schablonbelopp)
- Inte beaktat grundarvode för intressebevakare
- Skäliga boendekostnader för ESB: 300 euro (el och vatten ingår) minus bostadsbidrag 114,16: 185,84
- Kostnader för läkemedel m.m.:
  - Årssjälvrisk enligt sjukförsäkringslagens 5 kap. 8 § 592,16 euro per år: 49,35 euro per månad.
- Kostnader för tandläkare och glasögon beaktas inte.

Klientens nettoinkomst efter avdrag: 748,72**Sammanlagd nettoinkomst efter avdrag: 1671,14**

Avgift för serviceboende med heldygnsomsorg: totalt 1095,60 euro per månad (avgift för ESB densamma som enligt nuvarande):

- Hyra (el, vatten, värme och del i gemensamma utrymmen ingår): 300 €.
- Serviceavgift: 375,60 euro/månad (1671,14 – 598 = 1073,14 x 0,35)
- Måltidsavgift (12,50 euro/dygn x 30): 375 euro/månad
- Grundavgift: 45

Faktiskt avgiftsuttag och klientens övriga kostnader:

- Ett minimibelopp för personligt bruk om 250 euro per månad ska beaktas.
- Max 42,5 procent av klientens och makens/sambons nettokostnader efter avdrag får tas ut i avgift (max. 710,23)
- Sunds avgift är 1095,60 om avgiftsgrunden inte ändras. Kommunen behöver sänka avgiften till max 710,23. Då har klienten 38,49 euro kvar till övriga kostnader, som exempelvis läkarbesök, frisör, tandvård. För att klienten ska ha kvar minst 250 euro behöver staden sänka avgiften ytterligare till 498,72.

Modellberäkning alt. 5B: Gift/samboende medelinkomsttagare, 80 år**Inkomster (pension och vårdbidrag: 1584,49)**

- Nettopension (Folkpension 113 + arbetspension 1300): 1413 euro
- Vårdbidrag för pensionstagare med förhöjt belopp (skattefritt): 171,49 euro/månad
- Bostadsbidrag för pensionstagare: 0

⁵⁰ <https://www.kela.fi/folkpensioner-belopp-och-utbetalning>

Makens inkomst: 1200**Avdrag från inkomsterna: 459,35**

- Avdrag för tidigare bostadskostnad (faktiska boendeutgifter för egnahemshus under 6 månader): 110 euro per månad
  - Ingen amortering eller ränta på lån kvar
  - Sophantering (112 euro/år) + tömning: 10 euro
  - Vatten, el och värme, försäkring: 100 euro (Schablonbelopp)
- Inte beaktat grundarvode för intressebevakare
- Skäliga boendekostnader för ESB: 300 euro (el och vatten ingår)
- Kostnader för läkemedel m.m.:
  - Årssjälvrisk enligt sjukförsäkringslagens 5 kap. 8 § 592,16 euro per år: 49,35 euro per månad.
- Kostnader för tandläkare och glasögon beaktas inte.

Klientens nettoinkomst efter avdrag: 1125,14**Sammanlagd nettoinkomst efter avdrag: 2325,14**

Avgift för serviceboende med heldygnsomsorg: totalt 1324,50 euro per månad (avgift för ESB densamma som enligt nuvarande):

- Hyra (el, vatten, värme och del i gemensamma utrymmen ingår): 300 €.
- Serviceavgift: 604,50 euro/månad ($2325,14 - 598 = 1727,14 \times 0,35$)
- Måltidsavgift (12,50 euro/dygn x 30): 375 euro/månad
- Grundavgift: 45

Faktiskt avgiftsuttag och klientens övriga kostnader:

- Ett minimibelopp för personligt bruk om 250 euro per månad ska beaktas.
- Max 42,5 procent av klientens och makens/sambons nettokostnader efter avdrag får tas ut i avgift (max. 988,18)
- Sunds avgift är 1324,50 om avgiftsgrunden inte ändras. Kommunen behöver sänka avgiften till max 988,18. Då har klienten 136,96 euro kvar till övriga kostnader, som exempelvis läkarbesök, frisör, tandvård. För att klienten ska ha kvar minst 250 euro behöver kommunen sänka avgiften ytterligare till 875,14.

Modellberäkning alt. 6B: Gift/samboende höginkomsttagare, 80 år**Inkomster (pension och vårdbidrag: 3071,49)**

- Nettopension: 2900
- Vårdbidrag för pensionstagare med förhöjt belopp (skattefritt): 171,49 euro/månad
- Bostadsbidrag för pensionstagare: 0

Makens inkomst: 2200**Avdrag från inkomsterna: 459,35**

- Avdrag för tidigare bostadskostnad (faktiska boendeutgifter för egnahemshus under 6 månader): 110 euro per månad
  - Ingen amortering eller ränta på lån kvar

- Sophantering (112 euro/år) + tömning: 10 euro
- Vatten, el och värme, försäkring: 100 euro (Schablonbelopp)
- Inte beaktat grundarvode för intressebevakare
- Skäliga boendekostnader för ESB: 300 euro (el och vatten ingår)
- Kostnader för läkemedel m.m.:
  - Årssjälvrisk enligt sjukförsäkringslagens 5 kap. 8 § 592,16 euro per år: 49,35 euro per månad.
- Kostnader för tandläkare och glasögon beaktas inte.

Klientens nettoinkomst efter avdrag: 2612,14

Sammanlagd nettoinkomst efter avdrag: 4812,14

Avgift för serviceboende med heldygnsomsorg: totalt 2194,95 euro per månad (avgift för ESB densamma som enligt nuvarande):

- Hyra (el, vatten, värme och del i gemensamma utrymmen ingår): 300 €.
- Serviceavgift: 1474,95 euro/månad ($4812,14 - 598 = 4214,14 \times 0,35$)
- Måltidsavgift ($12,50 \text{ euro/dygn} \times 30$): 375 euro/månad
- Grundavgift: 45

Faktiskt avgiftsuttag och klientens övriga kostnader:

- Ett minimibelopp för personligt bruk om 250 euro per månad ska beaktas.
- Max 42,5 procent av klientens och makens/sambons nettokostnader efter avdrag får tas ut i avgift (max. 2045,16)
- Sunds avgift är 2194,95 om avgiftsgrunden inte ändras. Kommunen behöver sänka avgiften till max 2045,16. Då har klienten 566,98 euro kvar till övriga kostnader, som exempelvis läkarbesök, frisör, tandvård.

Nuvarande avgiftssystem för serviceboende med heldygnsomsorg i Föglö (A):

Alla klienter med serviceboende med heldygnsomsorg (på Annagården) betalar en serviceavgift, baserad på kategori C (den tyngsta vårdkategorin) enligt kommunens hemserviceavgift, det vill säga endast inkomster över 598 euro beaktas och 35 procent av dessa utgör avgiften. Klienten betalar även hyra och måltidsavgift. Avgiften för serviceboende med heldygnsomsorg baseras således på:

- Hyra
- Serviceavgift (enligt hemserviceavgift)
- Måltidsavgift ($12,50 \text{ euro/dag} = 375 \text{ euro per månad}$)

Föglö tillämpar inget minimibelopp för personligt bruk och gör inga avdrag.

Modellberäkning, alt. 1A: Ensamboende låginkomsttagare, 80 år

Inkomster (pension och vårdbidrag: 1093,91)

- Nettopension (skattefri): 922,42 euro (brutto/netto samma)⁵¹
- Vårdbidrag för pensionstagare med förhöjt belopp (skattefritt): 171,49 euro/månad

⁵¹ <https://www.kela.fi/folkpensioner-belopp-och-utbetalning>

- Bostadsbidrag för pensionstagare: 241,66 (egnahemshus kvar)
(beaktas endast som avdrag från boendekostnaden)

Avgift för serviceboende med heldygnsomsorg: totalt 756,91 euro per månad (minus bostadsbidraget)

- Hyra (el, vatten, värme och del i gemensamma utrymmen ingår): 450 €. Hyreskostnaden minskas med beloppet av bostadsbidraget ($450 - 241,66 = 208,34$)
- Serviceavgift: 173,57 euro/månad ($1093,91 - 598 = 495,91 \times 0,35$)
- Måltidsavgift ($12,50 \text{ euro/dygn} \times 30$): 375 euro/månad

Faktiskt avgiftsuttag och klientens övriga kostnader:

- Inget minimibelopp för personligt bruk ska beaktas.
- Avgift som kommunen kan ta ut är 756,91. Klienten har kvar 337 euro per månad kvar till personligt bruk, ska räcka till klientens övriga kostnader, som exempelvis läkarbesök, läkemedel, frisör, tandvård.

Modellberäkning, alt. 2A: Ensamboende medelinkomsttagare, 80 år

Inkomster (pension och vårdbidrag: 1584,49)

- Nettopension (Folkpension 113,34 + arbetspension 1300): 1413 euro
- Vårdbidrag för pensionstagare med förhöjt belopp (skattefritt): 171,49 euro/månad
- Bostadsbidrag för pensionstagare: 69,32.

Avgift för serviceboende med heldygnsomsorg: totalt 1100,95 euro per månad

- Hyra: 450 €, minus 69,32 = 380,68.
- Serviceavgift: 345,27 euro/månad ($1584,49 - 598 = 986,49 \times 0,35$)
- Måltidsavgift: 375 euro/månad

Faktiskt avgiftsuttag och klientens övriga kostnader:

- Inget minimibelopp för personligt bruk ska beaktas.
- Avgift som kommunen kan ta ut är 1100,95 euro per månad. Klienten har kvar 483,54 euro per månad kvar till personligt bruk, ska räcka till klientens övriga kostnader, som exempelvis läkarbesök, läkemedel, frisör, tandvård.

Modellberäkning, alt. 3A: Ensamboende höginkomsttagare, 80 år

Inkomster (pension och vårdbidrag: 3 071,49 euro per månad)

- Nettopension: 2900
- Vårdbidrag för pensionstagare med förhöjt belopp: 171,49 euro/månad
- Bostadsbidrag för pensionstagare: 0

Avgift för serviceboende med heldygnsomsorg: totalt 1690,72 euro per månad

- Hyra (el, vatten, värme och del i gemensamma utrymmen ingår): 450 €.

- Serviceavgift: 865,72 euro/månad ($3\ 071,49 - 598 = 2473,49 \times 0,35$)
- Måltidsavgift (12,50 euro/dygn x 30): 375 euro/månad

Faktiskt avgiftsuttag och klientens övriga kostnader:

- Inget minimibelopp för personligt bruk ska beaktas.
- Avgift som kommunen kan ta ut är 1690,72 euro per månad. Klienten har kvar 1380,77 euro per månad kvar till personligt bruk, ska räcka till klientens övriga kostnader, som exempelvis läkarbesök, läkemedel, frisör, tandvård.

Modellberäkning, alt. 4–6: Giftn/samboende (3 inkomst kategorier)

I Föglö beaktas endast klientens inkomster, dvs. se modellberäkningarna för ensamboende ovan.

Nytt avgiftssystem för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg i Föglö (B):

Modellberäkning alt. 1B: Ensamboende låginkomsttagare, 80 år

Inkomster (pension och vårdbidrag: 1093,91)

- Nettopension (skattefri): 922,42 euro (brutto/netto samma)⁵²
- Vårdbidrag för pensionstagare med förhöjt belopp (skattefritt): 171,49 euro/månad
- Bostadsbidrag för pensionstagare: 241,66 (beaktas endast som avdrag från boendekostnaden)

Avdrag från inkomsterna: 367,69

- Avdrag för tidigare bostadskostnad (faktiska boendeutgifter för egnahemshus under 6 månader): 110 euro per månad
  - Ingen amortering eller ränta på lån kvar
  - Sophantering (112 euro/år) + tömning: 10 euro
  - Vatten, el och värme, försäkring: 100 euro (Schablonbelopp)
- Inte beaktat grundarvode för intressebevakare
- Skäliga boendekostnader för ESB: 450 euro (el och vatten ingår) minus bostadsbidrag 241,66: 208,34
- Kostnader för läkemedel m.m.:
  - Årssjälvrisk enligt sjukförsäkringslagens 5 kap. 8 § 592,16 euro per år: 49,35 euro per månad.
- Kostnader för tandläkare och glasögon beaktas inte.

Nettoinkomst efter avdrag: 726,22

Avgift för serviceboende med heldygnsomsorg: totalt 825 euro per månad (avgift för ESB densamma som enligt nuvarande):

- Hyra (el, vatten, värme och del i gemensamma utrymmen ingår): 450 €.
- Serviceavgift: 44,88 euro/månad ($726,22 - 598 = 128,22 \times 0,35$)
- Måltidsavgift (12,50 euro/dygn x 30): 375 euro/månad

Faktiskt avgiftsuttag och klientens övriga kostnader:

⁵² <https://www.kela.fi/folkpensioner-belopp-och-utbetalning>

- Ett minimibelopp för personligt bruk om 250 euro per månad ska beaktas.
- Max 85 procent av klientens nettokostnader efter avdrag får tas ut i avgift (max. 617,29)
- Föglös avgift är 825 om avgiftsgrunden inte ändras. Staden behöver sänka avgiften till max 617,29. Då har klienten 108,93 euro kvar till övriga kostnader, som exempelvis läkarbesök, frisör, tandvård. För att klienten ska ha kvar minst 250 euro behöver staden sänka avgiften ytterligare till 476,22.

Modellberäkning alt. 2B: Ensamboende medelinkomsttagare, 80 år

Inkomster (pension och vårdbidrag: 1584,49)

- Nettopension (Folkepension 113,34 + arbetspension 1300): 1413 euro
- Vårdbidrag för pensionstagare med förhöjt belopp (skattefritt): 171,49 euro/månad
- Bostadsbidrag för pensionstagare: 69,32.

Avdrag från inkomsterna: 540,03

- Avdrag för tidigare bostadskostnad (faktiska boendeutgifter för egnahemshus under 6 månader): 110 euro per månad
  - Ingen amortering eller ränta på lån kvar
  - Sophantering (112 euro/år) + tömning: 10 euro
  - Vatten, el och värme, försäkring: 100 euro (Schablonbelopp)
- Inte beaktat grundarvode för intressebevakare
- Skäliga boendekostnader för ESB: 450 euro (el och vatten ingår) minus bostadsbidrag 69,32: 380,68
- Kostnader för läkemedel m.m.: Årssjälvrisk enligt sjukförsäkringslagens 5 kap. 8 § 592,16 euro per år: 49,35 euro per månad.
- Kostnader för tandläkare och glasögon beaktas inte.

Nettoinkomst efter avdrag: 1044,46

Avgift för serviceboende med heldygnsvård: totalt 981,26 euro per månad (för ESB densamma som enligt nuvarande):

- Hyra (el, vatten, värme och del i gemensamma utrymmen ingår): 450 €.
- Serviceavgift: 156,26 euro/månad ($1044,46 - 598 = 446,46 \times 0,35$)
- Måltidsavgift ($12,50 \text{ euro/dygn} \times 30$): 375 euro/månad

Faktiskt avgiftsuttag och klientens övriga kostnader:

- Ett minimibelopp för personligt bruk om 250 euro per månad ska beaktas.
- Max 85 procent av klientens nettokostnader efter avdrag får tas ut i avgift (max. 887,79).
- Föglös avgift är 981,26 om avgiftsgrunden inte ändras. Kommunen behöver sänka avgiften till max 887,79. Då har klienten 156,67 euro kvar till övriga kostnader, som exempelvis läkarbesök, frisör, tandvård. För att klienten ska ha kvar minst 250 euro behöver kommunen sänka avgiften ytterligare till 794,46.

Modellberäkning alt. 3B: Ensamboende höginkomsttagare, 80 år

Inkomster (pension och vårdbidrag: 3071,49)

- Nettopension: 2900
- Vårdbidrag för pensionstagare med förhöjt belopp (skattefritt): 171,49 euro/månad
- Bostadsbidrag för pensionstagare: 0

Avdrag från inkomsterna: 609,35

- Avdrag för tidigare bostadskostnad (faktiska boendeutgifter för egnahemshus under 6 månader): 110 euro per månad
  - Ingen amortering eller ränta på lån kvar
  - Sophantering (112 euro/år) + tömning: 10 euro
  - Vatten, el och värme, försäkring: 100 euro (Schablonbelopp)
- Inte beaktat grundarvode för intressebevakare
- Skäliga boendekostnader för ESB: 450 euro (el och vatten ingår)
- Kostnader för läkemedel m.m.: Årssjälvrisk enligt sjukförsäkringslagens 5 kap. 8 § 592,16 euro per år: 49,35 euro per månad.
- Kostnader för tandläkare och glasögon beaktas inte.

Nettoinkomst efter avdrag: 2462,14

Avgift för serviceboende med heldygnsomsorg: totalt 1477,45 euro per månad (för ESB densamma som enligt nuvarande):

- Hyra (el, vatten, värme och del i gemensamma utrymmen ingår): 450 €.
- Serviceavgift: 652,45 euro/månad ($2462,14 - 598 = 1864,14 \times 0,35$)
- Måltidsavgift (12,50 euro/dygn x 30): 375 euro/månad

Faktiskt avgiftsuttag och klientens övriga kostnader:

- Ett minimibelopp för personligt bruk om 250 euro per månad ska beaktas.
- Max 85 procent av klientens nettokostnader efter avdrag får tas ut i avgift (max. 2092,82).
- Föglös avgift är 1477,45 om avgiftsgrunden inte ändras. Klienten har då 984,69 euro kvar.
- Om kommunen tar ut maxavgift (dvs. 2092,82) har klienten 369,32 euro kvar.

Modellberäkning alt. 4B: Gift/samboende låginkomsttagare, 80 år

Inkomster (pension och vårdbidrag: 1093,91)

- Nettopension (skattefri): 922,42 euro (brutto/netto samma)⁵³
- Vårdbidrag för pensionstagare med förhöjt belopp (skattefritt): 171,49 euro/månad
- Bostadsbidrag för pensionstagare: 241,66 (beaktas endast som avdrag från boendekostnaden)

Makens inkomst: 922,42

Avdrag från inkomsterna: 367,69

- Avdrag för tidigare bostadskostnad (faktiska boendeutgifter för egnahemshus under 6 månader): 110 euro per månad
  - Ingen amortering eller ränta på lån kvar

⁵³ <https://www.kela.fi/folkpensioner-belopp-och-utbetalning>

- Sophantering (112 euro/år) + tömning: 10 euro
- Vatten, el och värme, försäkring: 100 euro (Schablonbelopp)
- Inte beaktat grundarvode för intressebevakare
- Skäliga boendekostnader för ESB: 450 euro (el och vatten ingår) minus bostadsbidrag 241,66: 208,34
- Kostnader för läkemedel m.m.: Årssjälvrisk enligt sjukförsäkringslagens 5 kap. 8 § 592,16 euro per år: 49,35 euro per månad.
- Kostnader för tandläkare och glasögon beaktas inte.

Klientens nettoinkomst efter avdrag: 726,22

Sammanlagda nettoinkomster efter avdrag: 1 648,64

Avgift för serviceboende med heldygnsomsorg: totalt 1192,72 euro per månad (för ESB densamma som enligt nuvarande):

- Hyra (el, vatten, värme och del i gemensamma utrymmen ingår): 450 €.
- Serviceavgift: 367,72 euro/månad (1 648,64 – 598 = 1050,64 x 0,35)
- Måltidsavgift (12,50 euro/dygn x 30): 375 euro/månad

Faktiskt avgiftsuttag och klientens övriga kostnader:

- Ett minimibelopp för personligt bruk om 250 euro per månad ska beaktas.
- Max 42,5 procent av klientens och makens nettokostnader efter avdrag får tas ut i avgift (max. 700,67).
- Föglös avgift är 1192,72 om avgiftsgrunden inte ändras. Kommunen behöver sänka avgiften till max 700,67. Då har klienten 25,55 euro kvar till klientens övriga kostnader, som exempelvis läkarbesök, frisör, tandvård. Avgiften måste sänkas ytterligare till 476,22 för att klienten ska ha 250 euro kvar.

Modellberäkning alt. 5B: Gift/samboende medelinkomsttagare, 80 år

Inkomster (pension och vårdbidrag: 1584,49)

- Nettopension (Folkpension 113 + arbetspension 1300): 1413 euro
- Vårdbidrag för pensionstagare med förhöjt belopp (skattefritt): 171,49 euro/månad
- Bostadsbidrag för pensionstagare: 69,32.

Makens inkomst: 1200

Avdrag från inkomsterna: 540,03

- Avdrag för tidigare bostadskostnad (faktiska boendeutgifter för egnahemshus under 6 månader): 110 euro per månad
  - Ingen amortering eller ränta på lån kvar
  - Sophantering (112 euro/år) + tömning: 10 euro
  - Vatten, el och värme, försäkring: 100 euro (Schablonbelopp)
- Inte beaktat grundarvode för intressebevakare
- Skäliga boendekostnader för ESB: 450 euro (el och vatten ingår) minus bostadsbidrag 69,32: 380,68
- Kostnader för läkemedel m.m.: Årssjälvrisk enligt sjukförsäkringslagens 5 kap. 8 § 592,16 euro per år: 49,35 euro per månad.
- Kostnader för tandläkare och glasögon beaktas inte.

Klientens nettoinkomster: 1044,46

Sammanlagda nettoinkomster efter avdrag: 2244,46

Avgift för serviceboende med heldygnsomsorg: totalt 1401,26 euro per månad (avgift för ESB densamma som enligt nuvarande):

- Hyra (el, vatten, värme och del i gemensamma utrymmen ingår): 450 €.
- Serviceavgift: 576,26 euro/månad ($2244,46 - 598 = 1646,46 \times 0,35$)
- Måltidsavgift ($12,50 \text{ euro/dygn} \times 30$): 375 euro/månad

Faktiskt avgiftsuttag och klientens övriga kostnader:

- Ett minimibelopp för personligt bruk om 250 euro per månad ska beaktas.
- Max 42,5 procent av klientens och makens nettokostnader efter avdrag får tas ut i avgift (max. 953,90).
- Föglös avgift är 1401,26 om avgiftsgrunden inte ändras. Kommunen behöver sänka avgiften till 953,90 (maxavgift). Om kommunen tar ut maxavgift skulle klienten ha 90,56 euro kvar till övriga kostnader, som exempelvis läkarbesök, frisör, tandvård. Avgiften måste sänkas ytterligare till 794,46 för att klienten ska ha 250 euro kvar.

Modellberäkning alt. 6B: Gift/samboende höginkomsttagare, 80 år

Inkomster (pension och vårdbidrag: 3071,49)

- Nettopension: 2900
- Vårdbidrag för pensionstagare med förhöjt belopp (skattefritt): 171,49 euro/månad
- Bostadsbidrag för pensionstagare: 0

Makens inkomst: 2200

Avdrag från inkomsterna: 609,35

- Avdrag för tidigare bostadskostnad (faktiska boendeutgifter för egnahemshus under 6 månader): 110 euro per månad
  - Ingen amortering eller ränta på lån kvar
  - Sophantering (112 euro/år) + tömning: 10 euro
  - Vatten, el och värme, försäkring: 100 euro (Schablonbelopp)
- Inte beaktat grundarvode för intressebevakare
- Skäliga boendekostnader för ESB: 450 euro (el och vatten ingår)
- Kostnader för läkemedel m.m.: Årssjälvrisk enligt sjukförsäkringslagens 5 kap. 8 § 592,16 euro per år: 49,35 euro per månad.
- Kostnader för tandläkare och glasögon beaktas inte.

Klientens nettoinkomster: 2462,14

Sammanlagda nettoinkomster efter avdrag: 4662,14

Avgift för serviceboende med heldygnsomsorg: totalt 2247,45 euro per månad (avgift för ESB densamma som enligt nuvarande):

- Hyra (el, vatten, värme och del i gemensamma utrymmen ingår): 450 €.
- Serviceavgift: 1422,45 euro/månad ($4662,14 - 598 = 4064,14 \times 0,35$)

- Måltidsavgift (12,50 euro/dygn x 30): 375 euro/månad

Faktiskt avgiftsuttag och klientens övriga kostnader:

- Ett minimibelopp för personligt bruk om 250 euro per månad ska beaktas.
- Max 42,5 procent av klientens och makens nettokostnader efter avdrag får tas ut i avgift (max. 1981,41).
- Föglös avgift är 2247,45 om avgiftsgrunden inte ändras. Kommunen behöver sänka avgiften till 1981,41 (maxavgift). Om kommunen tar ut maxavgift skulle klienten ha 480,73 euro kvar till övriga kostnader, som exempelvis läkarbesök, frisör, tandvård.

Det bör observeras att för personer med väldigt hög inkomst (se modellberäkningen nedan) träder begränsningen enligt 4 § i landskapslag om klientavgifter in. Paragrafen gäller högsta avgift, och bestämmer att kommunen inte får ta ut en avgift som är större än kommunens kostnader för att producera servicen. Exempelvis Mariehamns stad har i nuläget en maxavgift om 5 617,80 €/månad för serviceboende med heldygnsomsorg.

Modellberäkning för att visa hur de föreslagna bestämmelserna inverkar för en ensamboende klient med väldigt hög inkomst:

Inkomster

- Nettopension: 10000
- Kapitalinkomst: 10000

Avdrag från inkomsterna: 540,63

- Avdrag för tidigare bostadskostnad (faktiska boendeutgifter för egnahemshus under 6 månader): 110 euro per månad
  - Ingen amortering eller ränta på lån kvar
  - Sophantering (112 euro/år) + tömning: 10 euro
  - Vatten, el och värme, försäkring: 100 euro (Schablonbelopp)
- Inte beaktat grundarvode för intressebevakare
- Skäliga boendekostnader för ESB: 381,28 euro (el och vatten ingår)
- Kostnader för läkemedel m.m.:
  - Årssjälvrisk enligt sjukförsäkringslagens 5 kap. 8 § 592,16 euro per år: 49,35 euro per månad.
- Kostnader för tandläkare och glasögon beaktas inte.

Nettoinkomst efter avdrag: 19 459 ,37

Avgift för serviceboende med heldygnsomsorg: totalt 7373,26 euro per månad

- Hyra: 381,28 €.
- Serviceavgift: 6601,48euro/månad (19459,37 – 598 = 18 861 ,37 x 0,35)
- Grundavgift: 41 euro/månad
- Måltidsavgift (11,65 euro/dygn x 30): 349,50 euro/månad

Faktiskt avgiftsuttag och klientens övriga kostnader:

- Ett minimibelopp för personligt bruk om 250 euro per månad ska beaktas.
- Max 85 procent av klientens nettokostnader efter avdrag får tas ut i avgift (max. 16 540 ,46).
- Stadens avgift är 7373,26 om avgiftsgrunden inte ändras. Klienten har 12 476 ,61 euro kvar till övriga kostnader, som exempelvis läkarbesök, frisör, tandvård.
- Skulle staden ta ut maxavgift, dvs. en avgift som motsvarar 85 procent av klientens nettoinkomster efter avdrag (16 540 ,46), skulle klienten ha kvar 2918,91 euro per månad kvar.
- Staden får ta ut max vad det kostar att producera servicen, enligt 4 § i landskapslag om klientavgifter inom socialvården, dvs. med nuvarande maxavgift kan de ta ut 5 617,80 €/månad. Klienten har då kvar 13 841,57.